

VARNA

LETO XXXII / ŠTEVILKA 10. OKTOBER 2000 / POŠTININA PLAČANA PRI POŠTI 2380 SLOVENI GRADEC / CENA 280 TOLARJEV

**GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC**

U V O D N I K

SVET DELAVCEV GOZDNEGA GOSPODARSTVA SLOVENJ GRADEC D.D. RAZPRAVLJAL O KADROVSKI PROBLEMATIKI

Svet delavcev Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec d.d. se je na 9. seji seznalil z rezultati poslovanja v obdobju osmih mesecev in razpravljalo o pomanjkanju delavcev v gozdarski proizvodnji.

Že nekaj let odgovorni v družbi ugotavljajo, da se kolektiv stara in da bo v obdobju naslednjih petih let kar nekaj gozdnih delavcev odšlo v pokoj. Že sedaj jih primanjkuje pet do devet. Zaradi specifičnosti dela v gozdarstvu in organizacijskih sprememb v tej dejavnosti, ki so negativno vplivale na zanimanje mladih za delo v gozdu, ni bilo v zadnjih letih povpraševanja po tem delu.

Svet delavcev je sprejel sklep, da bo na osnovi analize stanja kadrov in predvidene dinamike zaposlovanja v gozdarstvu, ki jo bo pripravil direktor družbe, organiziral akcijo novačenja mladih fantov, ki imajo poseben odnos do gozda in narave in seveda interes za delo v gozdu. Kandidatom, ki bodo pripravljeni sprejeti delo v gozdarstvu, bo družba Gozdno gospodarstvo omogočila tudi usposabljanje za delo.

2. SKUPŠČINA DELNIČARJEV GOZDNEGA GOSPODARSTVA SLOVENJ GRADEC D.D.

Na podlagi 8. člena statuta delniške družbe Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec d.d. sklicuje uprava družbe 2. skupščino delničarjev, ki bo dne 14. novembra 2000 ob 12. uri v prostorih hotela Kompas Slovenj Gradec.

Delničarji bodo na skupščini obravnavali poročilo o poslovanju družbe za leto 1999 z mnenjem revizorja in nadzornega sveta ter predlog o pokrivanju izgube iz leta 1999. Oblikovali bodo sklad za odkup lastnih delnic v višini 10% osnovnega kapitala za namene iz 240. člena ZGD ter imenovali revizorja za revidiranje računovodskih izkazov družbe za leto 2000. Pod točko razno bodo lahko postavljali vprašanja in predloge.

Skupščine se lahko udeležijo delničarji in njihovi pooblaščenici.

Pooblastilo mora biti pisno in dostavljeno družbi najpozneje tri dni pred zasedanjem skupščine.

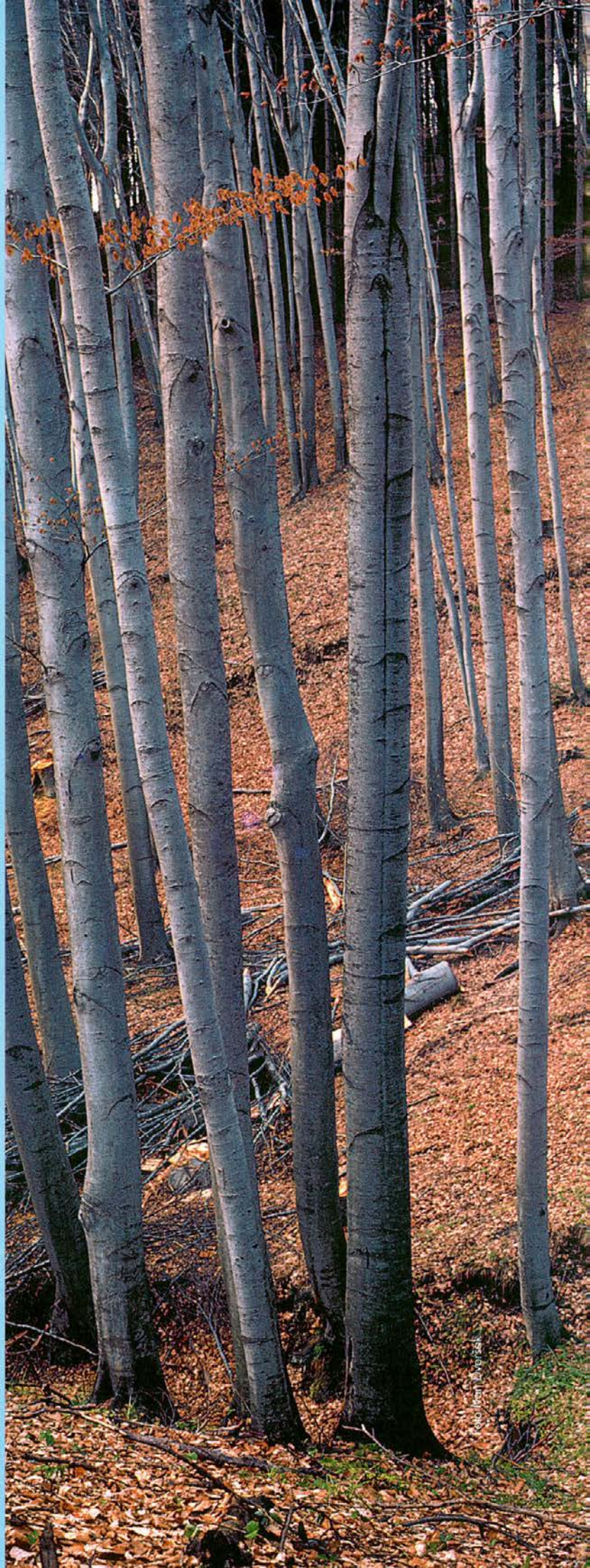
Pravico do udeležbe na skupščini in glasovalno pravico imajo delničarji, njihovi zastopniki in pooblaščenici, ki so vpisani v delniški knjigi pri KDD po stanju zadnjega dne prijave na skupščino. Delničarji se prijavijo pisno – osebno ali s priporočeno pošiljko najkasneje tri dni pred skupščino.

Udeležence vabimo, da se pol ure pred začetkom seje prijavijo predstavniku družbe na mestu, kjer bo seja. S podpisom seznama prisotnih delničarjev potrdijo svojo prisotnost na skupščini ter prevzamejo glasovalne lističe.

Gradivo za skupščino je delničarjem na vpogled na sedežu družbe vsak delavnik med 10. in 12. uro.

Če skupščina ob napovedani uri ne bo sklepčna, bo ponovno zasedanje skupščine isti dan ob 13. uri. Skupščina bo takrat veljavno odločala, ne glede na višino zastopanega kapitala. Sklic skupščine je bil objavljen v Uradnem listu RS št. 94 dne 13. oktobra 2000. Delničarji so imeli možnost svoje pisne predloge za dopolnitev ali spremembo dnevnega reda poslati v sedmih dneh po objavi sklica skupščine priporočeno ali jih vložiti neposredno na sedežu družbe.

Uprava Gozdnega gospodarstva
Slovenj Gradec d.d.

IDA ROBNIK

Na Pohorju na Ribniški koči so v četrtek, 19. oktobra sedli za mizo župani občin Mislinja, Slovenj Gradec in Ribnica na Pohorju s predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Slovenj Gradec, predstavnikom Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov, predstavniki Zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine Maribor, hmeljarskega inštituta Žalec ter Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec in z zadovoljstvom ugotavljali, da čiščenje pohorskih planj izvajajo v skladu s projektom in sprejetimi dogovori.

Avtorica projekta Zaraščanje pohorskih planj Mika MEDVED je predstavila projekt, o namenu, načinu dela in ciljih pa je spregovoril Mirko CEHNER.

Mika Medved, Mirko Cehner

Ne zgodi se prav pogosto, v gozdarski stroki pa še posebej ne, da lahko rezultate svojih projektov kaj kmalu ovrednotimo. Zato sem še posebej vesela, da je projekt Zaraščanje negozdovnih površin na grebenu Pohorja stekel tudi v praksi in lahko govorimo o njegovem uspešnem izvajanju.

Ker je bil poudarek na ohranjanju kulturne krajine na grebenu Pohorja, ki se je v zadnjih desetletjih močno zarasel, je bilo potrebno pri izpeljavi projekta razumevanje in podpora širše skupnosti.

Uspeli smo ga zastaviti skupaj z drugimi porabniki prostora in v sodelovanju s tistimi, ki jim Pohorje veliko pomeni.

Ko je l. 1995 nastal projekt, smo se pri določanju smernic in ukrepov zgledovali po negovalnih delih, ki jih opravljamo v gozdnih sestojih. Nekaj izkušenj so imeli mislinjski gozdarji z vzdrževanjem negozdovnih površin za divjad, posebnih izkušenj s tako specifičnim projektom pa nismo imeli. Upoštevati je bilo namreč potrebno, da se v prostor posega postopoma, da se oblikuje specifična krajina, ki ji je vsak velikopovršinski poseg tuj.

Konec leta 1997 in v letu 1998 je stekel prvi pilotski

projekt (kot ga je poimenoval Matjaž Jež iz ZVNKD v Mariboru) v okolici Črnega vrha in prvi previdni začetki so nakazali tudi pravo smer in način dela. Poskusno smo očistili cca 8 ha površine v 1. in 2. fazi zaraščanja.

Cistili smo predvsem smrekov podmladek, specifične in krajinsko pomembne drevesne vrste (jerebika, brin, cemprin) smo puščali, očiščen material smo zlagali v kupe. Kurjenje se je pokazalo kot najprimernejši način sanacije, zaradi ranljivosti prostora pa veliko površinsko kurjenje ni prišlo v poštev. Zato so l. 1999 očiščen material skurili v dveh kupih.

Način dela se je pokazal kot ustrezen, saj so posledice posega komaj vidne.

Na podlagi pozitivne izkušnje smo v l. 2000 projekt zastavili bolj smelo in veliko površinsko. Trenutno čistimo predele med Veliko Kopo in Ribniškim jezerom, v načrtu pa sta še Javorič in Planinka.

Ko sem ob zaključku projektne naloge zapisala, "da si nihče ne dela utvar, da bodo stvari tudi takoj sprejemljive za vse in stekle" pravzaprav nisem pričakovala tako pozitivnega odziva.

Zato bi se rada še posebej zahvalila županu Mislinje Mir-

Čiščenje pohorskih planj na Črnem vrhu

ku Grešovniku za velik posluš in prvo finančno pomoč pri izpeljavi pilotskega projekta. V njem so sodelovali delavci preko javnih del, gasilci, GG Slovenj Gradec.

V letu 2000 je sredstva zagotovil tudi Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov. Razumevanje za projekt kažejo tudi lastniki gozdov in planj na grebenu.

Z željo, da bo pohorska krajina drugačna, pa vendarle tako specifična in skrivnostna kot do sedaj, se zahvaljujem vsem, ki v izvajanju projekta sodelujejo.

Matjaž JEŽ iz Zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine

spremlja dogajanja na Pohorju že več desetletij in je zelo zadovoljen, da vedno več ljudi sodeluje pri izvajanju projekta "Krajinski park Pohorje". Zahvalil se je gozdarjem slovenjegraškega območja za njihov delež pri tem, ko s čiščenjem pohorskih planj prispevajo velik delež za celovito varovanje naravne dediščine. Zelo pozitivno ocenjuje tudi pristop vseh organizacij, občin in posameznikov, ki usklajeno delajo in predvsem neposredno delo, ki ga gozdarji opravljajo z občutkom in primernim odnosom do narave. Pri tem je omenil nadzorovan sežig odpadkov na manjših kuriščih in kom-

Matjaž Jež

binirano podiranje z ročno in motorno žago. Čeprav v letošnjem letu mariborski zavod ni uspel prispevati sredstev za izvajanje del na Pohorju pa upa, da bo v prihodnjem letu lahko prispeval nekaj denarja.

Branko Nabernik

Branko NABERNIK – Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov;

Ker Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov upravlja precejšnji del zemljišč in gozdov je zelo pozitivno, da poteka jo dela v smislu ohranjanja vseh funkcij gozda. Morali bi si prizadevati, da bi na tem območju čimveč zemljišč lahko odkupili, ker je najbolj smiselno, da je na zavarovanih območjih lastnik zemljišč država.

Sklad je že v lanskem letu uspel zagotoviti določena sredstva za izvajanje projekta, želi pa zagotoviti še več sredstev za te namene, da bodo lahko začeli izvajati podobne projekte tudi drugod po Sloveniji.

Poudaril pa je, da je delo na takem projektu ena izmed boljših oblik sodelovanja med skladom in gozdnimi gospodarstvi.

Milan Tretjak

Milan Tretjak je povedal:

Enakomeren razvoj podeželja, ohranjanje kulturne krajine, naravne dediščine in ne nazadnje avtohtonost poselitve so pomembne dolgoročne naloge, ki bi jih morale v Koroški regiji sistemsko in koordinirano izvajati pristojne institucije. Zavod za gozdove Slovenije je ob svoji redni dejavnosti in na lastno pobudo izdelal projekt "Zaraščanje negozdnih površin na grebenu Pohorja", avtorica projekta je bila Ljudmila Medved, univ. dipl. inž. gozd. Čeprav kmetijske oziroma negozdne površine niso v pristojnosti naše institucije, smo se odločili, da zaradi splošnega problema zaraščanja kmetijskih površin, prispevamo svoj delež tudi na tem področju. Cilj projekta je ohranjanje kulturne krajine in značilne podobe grebena Pohorja, kakor ga poznamo skozi bližnjo zgodovino.

Sama izdelava projekta je zaradi svoje obsežnosti in ranljivosti gorskih ekosistemov izjemno zahtevna, še daljša pa je običajno pot od projekta do izvedbe. Da bi projekt zaživel, smo se tudi organizacije lotili sami. Poudariti je potrebno, da je bil **župan Občine Mislinja Mirko Grešovnik** prvi, ki nam je prisluhnil in verjel v resnost projekta. Tako se je v sodelovanju s to lokalno skupnostjo pričela izvedba prve faze projekta. Obseg in intenziteta del šele v letošnjem letu dobiva prave razsežnosti, saj poleg lokalnih skupnosti sodeluje tudi Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov. Interdisciplinarni pristop pri izvedbi projekta

Mirko Grešovnik

dokazuje, da je mogoče v Koroški regiji doseči sodelovanje med različnimi pravnimi subjekti, ki so tako ob dobri koordinaciji že nosilci razvoja podeželja, ne samo teoretično, ampak dejansko z vidnimi učinki.

Drago Jurhar

Drago JURHAR, direktor GG INPO:

V podjetju GG INPO d.o.o. smo v prizadevanjih za zagotovitev ustreznih del za naše težje zaposljive delavce pripravili poleg že utečenih dejavnosti tudi naravovarstveni program. Pri tem smo upoštevali njihove delovne izkušnje in znanje, ki ga imajo in za dela na Pohorju izbrali delavce, ki so navezani na ta kraj in živijo v bližini. V mesecu oktobru je na tem programu delalo 8 delavcev.

V okviru tega programa smo predvideli čiščenje grebena Pohorja med Kopami in Roglo. V letu 1998 smo po naročilu občine Mislinja in programa javnih del Zavoda RS za zaposlovanje, OE Velenje ter ob podpori Ministrstva za okolje in prostor,

Uprave za varstvo narave, izvedli na lokaciji najvišjega vrha Pohorja, na Črnem vrhu in Jezerskem vrhu čiščenje 8 ha površine. Dela so bila zaključena v letu 1999.

V letošnjem letu je pokazal zanimanje za čiščenje širšega območja Pohorja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS in ga tudi finančno podprl.

Naša pričakovanja so, da bi v sodelovanju z vsemi pristojnimi dejavniki na državnem in občinskih nivojih naše delo razširili še na druga področja, kot so nadzor in evidentiranje stanja v okolju ter sanacija degradiranega okolja.

Med udeleženci posveta je bil tudi dr. **Janko RODE iz Hmeljarskega inštituta Zalec**, ki je predlagal, da bi na očiščenih površinah gojili

dr. Janko Rode

zdravilna zelišča, ki so na tem območju avtohtona (npr. arnika, pohorski svišč, idr.) ter na ta način ohranjali planje, po drugi strani pa bi bil to vir dohodka tistim, ki bi se s tem ukvarjali.

Vsi prisotni strokovnjaki pa so bili enotnega mnenja, da bi bila za ohranjanje pohorskih planj v prihodnje najbolj primerna košnja z ročno kosilnico, pa tudi nadzorovana paša.

Posvet so zaključili trije župani, ki so predlagali, naj Zavod za gozdove čimprej pripravi poročilo o že opravljenem delu in predvidi stroške za prihodnje leto, da bodo lahko oni del teh stroškov planirali v proračunu za prihodnje leto. ▲

Foto Ida Robnik

Marija Sgerm, županja občine Ribnica na Pohorju in Janez Komljanec, župan občine Slovenj Gradec

Zaraščena površina

Foto Jože Ogris

Ostanki po čiščenju

Foto Jože Ogris

Pogled s Črnega vrha proti Veliki Kapi leta 1934.

Isto mesto leta 1998, še zaraščeno pred začetkom čiščenja.

Očiščena površina

Foto Karel Zagorc

ENERGIJA IZ LESNE BIOMASE TUDI PRI NAS

VERONIKA VALENTAR, univ.dipl.inž.gozdarstva

UVOD

Slovenija je gozdnata država, saj kar 54% njene površine predstavlja gozd. Les je bil od nekdaj vir energije tako v gospodinjstvih, kot tudi v industriji. Izpodrivati so ga začeli drugi energetski viri, še zlasti fosilna goriva. Visoka cena kurilnega olja in naftnih derivatov pa počasi zopet postavlja les med pomembne obnovljive vire. Ta energetski potencial je bil do sedaj slabo ali napačno izkoriščen, čeprav lahko znatno prispeva k pozitivni strukturi primarne energije in energetski neodvisnosti posameznih držav, tudi Slovenije. Sedanja struktura primarne energije je do sedaj usmerjena predvsem na energente, ki pri proizvodnji, transportu in porabi obremenjujejo okolje, njihova količina pa je omejena. Lesna biomasa vsekakor sodi med obnovljive ter okolju prijazne energetske vire, le da je njena uporaba omejena na lokalne potenciale določenih območij. Sodobne tehnologije omogočajo energetsko učinkovito izrabo lesne biomase in čeprav ima Slovenija velike možnosti, na tem področju caplja daleč za razvitimi evropskimi državami.

1.1 Kaj je lesna biomasa?

K lesni biomasi uvrščamo gozdne ostanke, ostanke pri industrijski predelavi lesa in kemično neobdelan les. Med gozdne ostanke sodijo vejevje, krošnje, debela majhnih premerov ter manj kakovosten les, ki ni primeren za nadaljnjo industrijsko obdelavo. Ostanke so posledica rednih sečenj, nege mladih gozdov ter sanitarnih sečenj. Pri industrijski obdelavi nastajajo ostanke primarne in sekundarne predelave (žaganje, krajniki, lubje, prah...). Med preostali kemično neobdelan les pa uvrščamo produkte kmetijske dejavnosti v sadovnjakih in vinogradih ter že uporabljan les ter njegove izdelke (gajbice, palete itd.)

1.2 Raba lesne biomase v Sloveniji

Glavni viri lesne biomase v Sloveniji so: lesni ostanke industrijske, mehanske ter kemične predelave lesa, kmetijske površine (grmišča, sadovnjaki, vinogradi), gozdovi in odslužen les ter lesni izdelki. Iz podatkov raziskave Gozdarskega inštituta Slovenije iz leta 1996 lahko povzamemo, da je v Sloveniji prek 95 000 ha

grmišč, kjer letno priraste 120 000 ton lesne biomase. Načrtovani posek dosega le dobro polovico prirastka, realizacija sečnje pa je uradno še manjša. Leta 1996 je znašala le 38 % letnega prirastka, kar kaže, da lastniki gozdov niso zainteresirani za izrabo lesa v gozdovih. V Sloveniji je registriranih prek 4000 malih predelovalcev lesne surovine in več tisoč neregistriranih žag, ki ustvarjajo vsaj 150 000 ton dispergiranih lesnih ostankov, primernih za energetsko rabo, kar znese skupaj z neizkoriščenimi odpadki velikih podjetij vsaj 280 000 ton lesne biomase na leto. Že sedaj pa nekatera podjetja, ki imajo v lasti kurilne naprave z močjo nad 1 MW pokurijo dodatnih 230 000 ton lesne biomase.

Trajno energetsko rabo potencialov lesne biomase bomo torej dosegli s spodbujanjem projektov daljinskega in individualnega ogrevanja z lesno biomaso.

1.4 Priprava, transport in skladiščenje lesne biomase

Priprava lesne biomase lahko poteka direktno v gozdu ali pa v lesnopredelovalnih obratih.

Običajne so naslednje oblike:

- sekanci
- polena 30- 50 cm dolžine
- metrska polena
- žagovina
- stiskanci iz žagovine in prahu (peleti, briketi).

Sekanci so strojno drobljen (mlet, nasekan) les, ki ga v lesno-predelovalni industriji proizvajajo že celo desetletje. Sekalniki nasekajo les različno. Za avtomatsko kurjenje pridejo v poštev le manjši (3cm) in srednje veliki sekanci (do 5 cm). Energijska vrednost lesa je odvisna od drevesne vrste ter od vlažnosti

1.3 Prednosti in pomanjkljivosti sodobnih načinov kurjenja z lesno biomaso:

Prednosti	Pomanjkljivosti
Izraba različnih virov lesne biomase iz gozda, grmišč, sadovnjakov...	Višji investicijski stroški
Izraba neetatne mase iz gojitvenih in varstvenih del, ki so subvencionirana	Investicija v sodobno peč na drva je nižja kot pri sekancih
Možna izraba lesa vseh drevesnih vrst ter lesnih ostankov iz domače rabe	Pomanjkanje domače opreme
Tehnologija dela pri sečnji in spravilu se ne spremeni bistveno, ni potrebna dodatna oprema	Nerazvit trg s sekanci
Pri kurjenju s sekanci se celotna poraba časa za pripravo kuriva skrajša	Prenizke subvencije za osnovno investicijo
Sodobne peči na lesne sekance in drva imajo zelo visoke izkoristke	Slaba obveščenost ljudi
Potrebna je manjša količina lesa za ogrevanje	Premalo znanja za racionalne odločitve
Manjše emisije škodljivih snovi zaradi boljšega izgorevanja	Neopremljenost s sekalniki za izdelavo sekancev
Ustvarjanje novih zaposlitev na podeželju	
Večja udobnost bivanja: popolna avtomatizacija kurjenja s sekanci, drva pa nalagamo le enkrat do dvakrat dnevno	
Razvoj novih dejavnosti na kmetinah	
Pozitivni vplivi na regionalni razvoj	

lesa. Pri kurjenju lesnih sekancev naj vlažnost lesa ne bi presegala 25- 30%. Če je vsebnost vode višja, se pri skladiščenju lahko pojavi plesen, to pa poslabša energijsko vrednost biomase ter poveča delež

prahu. Sekance skladiščimo v suhem in zračnem prostoru. Kot mera za vrednotenje sekancev se uporablja nasuti meter (nm³).

1m³ (kubični meter hlodovine) = 1.2 pm³ (prostorski meter zloženih

Oblike lesne biomase: sekanci (levo), peleti (v sredi) in briketi(desno)
Vir:Butala, Vincenc Lesna biomasa- neizkoriščen vir energije; Femopet 1998

drv) = 2,5 nm³ (nasuti meter sekancev najmanjše velikosti)

1.5 Kurjenje lesnih sekancev v sodobnih pečeh z avtomatskim doziranjem

V grobem lahko izgorevanje lesne biomase razdelimo na štiri faze:

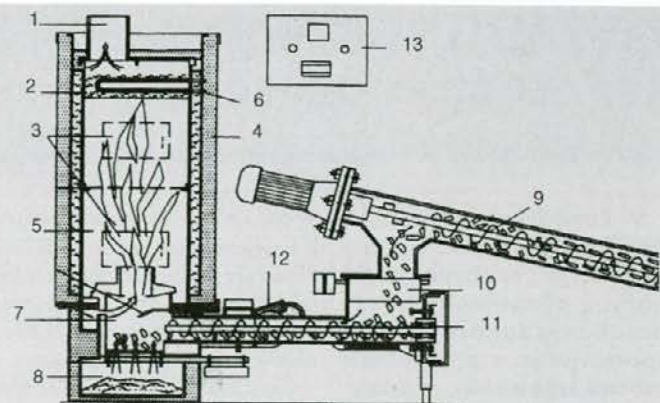
- Prva faza: sušenje lesa. Pri pečeh na kurjenje z lesnimi sekanci naj bi bila vlaga lesnih sekancev od 25- 30%
- Druga faza: uplinjanje- razvijanje gorljivih lesnih plinov pri temperaturah do 160°C
- Tretja faza: gorenje: piroliza lesa pri dovodu primarnega zraka, pri temperaturah do 600°C Druga faza:
- Četrta faza: dogorevanje: oksidacija plinov pri temperaturah med 800° C in 1200° C. Z dovodom sekundarnega zraka povzročimo intenzivno vrtnčenje, kar omogoča kakovostno zgorevanje.

Pri zastarelih pečeh na drva ponavadi potekajo le prve tri faze gorenja, zaradi dovajanja sekundarnega zraka in torej popolnega dogorevanja lesne biomase pa imajo sodobne peči izkoristek tudi prek 90%. Zaradi posebne zgradbe so te peči zaenkrat tudi izredno drage. Evropska unija je letošnje leto podprla pilotni projekt postavitve šestih sodobnih kotlov na lesno biomaso v Sloveniji, ki so obenem tudi demonstracijski objekti in so na ogled vsem, ki bi radi posodobili način ogrevanja. V petek, 6. Oktobra je bila prva taka predstavitev na enem od šestih demonstracijskih objektov, to je pri Dvorniku v Kotljah. Udeležilo se je je okrog 130 ljudi, ki so z zanimanjem spremljali tudi delo mobilnega sekalnika EschelbCEck- Biber 7. Prednost tega sekalnika je, da je tritočkovni kardanski priklop, zaradi česar je z njim možno delati tudi v gozdu. Odprtina za polnjenje je velika 35 x 56 cm, kar omogoča polnjenje velikih kosov lesa, možno pa je tudi strojno polnjenje. Kapaciteta tega stroja je velika- odvisno od moči traktorja, vlažnosti lesa, obveženosti, hitrosti polnjenja itd. ter znaša tudi do 15 m³ na uro. V bližnji prihodnosti si tudi na Koroškem lahko obetamo nakup takega stroja, kar bo omogočilo možnost vgradnje več novih pečí z avtomatskim doziranjem.

Napredek gradnje novih sistemov kurjenja je torej v prvi vrsti odvisen od pripravljenosti naših oblasti, da v večji meri podprejo vgradnjo takih sistemov, pa tudi od opremljenosti kmetov z napravami za izdelavo lesnih sekancev. ▲

- 1 - dimni plini
- 2 - izmenjevalnik toplote
- 3 - vratca
- 4 - izolacija
- 5 - sekundarno gorišče
- 6 - termostat
- 7 - primarno gorišče
- 8 - posoda za pepel
- 9 - dovod sekancev iz skladišča
- 10 - zapora za ogenj
- 11 - dodajalni polž
- 12 - naprava za električni vžig
- 13 - nadzor za uravnavanje

Vir: Kmetovalčev priročnik 1998

Zgradba peči za kurjenje z lesnimi sekanci z avtomatskim doziranjem

Polnjenje mobilnega sekalnika EschelbCEck- Biber 7

Foto Marjan Dolenšek

Sekanci, pripravljeni za kurjenje

Uporabljeni viri:

Dolenšek, M. et al.: Energija iz lesne biomase: Kmetijska založba 1999
 Butala Vincenc, Lesna biomasa- neizkoriščeni domači vir energije: Femopet 1998
 Nike Pogačnik, Robert Krajnc Sodobne kurilne naprave in sistemi na lesno biomaso: GV 58/3
 KWB Avstrija
 EschelbCEck Avstrija

Peč za kurjenje lesnih sekancev z avtomatskim doziranjem proizvajalca KWB tip USD 25

GOZDNO SEMENARSTVO IN DREVESNIČARSTVO: OD SESTOJA DO SADIKE

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

V Evropi so slovenski gozdovi glede na pestro drevesno sestavo med najbolj ohranjenimi. Večdesetletno sonaravno gospodarjenje v preteklosti močno izsekanih, v posameznih območjih pa umetno zasmrečenih sestojih je pripomoglo, da je naš gozdni prostor vse bolj stabilen in vitalen. Tudi z večjo pestrostjo rastišču primernih drevesnih vrst se povečuje vrednost gozda.

S pravilno izbiro drevja za posek (vrsta sečnje) in številnimi gozdnogojitvenimi ukrepi pomagamo naravi usmerjati naravno pomlajevanje, ki je cenejše od umetne obnove gozda. Obnovo s sadnjo izvajamo predvsem v gozdovih, kateri so poškodovani po ujmah (snegolomi, žled, vetrolomi) ali na površinah, kjer je naravna obnova zaradi slabih semenskih obrodov ali drugih slučajnih vzrokov (ožig, odsotnost semenskih dreves, preveliko število mladih glodalcev, velika zarašlost z zeliščnim slojem, itd.) zelo otežkočena. Sadržje je potrebno vršiti z listavci tudi v umetno zasmrečenih sestojih (Pohorje), pa tudi delno v umetnih nasadih rdečega bora, kateri so imeli na ogolelih kraških pobočjih v preteklosti zelo pomembno varovalno vlogo. Z dopolnilno sadnjo ustreznih sadik, kjer je močno spremenjena naravna struktura drevesnih vrst, dopolnjujemo naravno obnovo. Upoštevati je potrebno naravne zakonitosti v gozdu, pa tudi rešave morajo ustrezati naravi. Ni vseeno, kakšno sadiko vzgojeno v drevesnici posadimo v gozdna tla. Za kvalitetno sadiko je potrebno veliko energije in vloženega strokovnega dela.

kakšna je vzgoja sadik - od semena v sestoji do negovane sadike v drevesnici - smo gozdarji in drevesničarji poslušali in razglabljali na IV. delavnici (seminar) javne gozdarske službe 26. in 27. septembra letos na

Rogli. Delavnico so organizirali sodelavci Zavoda za gozdove Slovenije in Gozdarskega inštituta Slovenije ob pomoči drevesničarjev (drevesnica "Omorika") in drugih udeležencev.

Gozdno semenarstvo in drevesničarstvo, hranjenje semen in delovanje semenske banke, pa tudi zagotavljanje sadik gozdnih drevesnih in grmovnih vrst sodi v okvir dejavnosti in pooblastil Zavoda za gozdove Slovenije in gozdarskega inštituta. Del nalog izvaja po pogodbi koncesionar (drevesnica), kontrolno nad izvedbo in porabo proračunskih sredstev namenjenih za drevesničarstvo in semenarstvo pa gozdarska inšpekcija. Zasebnim lastnikom se dobava sadik financira v celoti iz proračunskih sredstev Republike Slovenije, pa tudi v gozdovih, ki so predmet denacionalizacije. Sadike mora javna gozdarska služba predhodno planirati v letnem programu gojenja in varstva gozdov. V po ujmah poškodovanih gozdovih (ne glede na lastništvo) planirane sadike in potrebno seme plača država.

Letno posadimo v Sloveniji med 1,65 in 1,75 milijona sadik. Z leti se povečuje pestrost drevesnih in grmovnih vrst potrebnih za obnovo gozdov. Še v letu 1985 je bilo v slovenskih gozdovih posajenih 85% smreke, drugih iglavcev (bor, jelka, macesen) 12% in samo 3% listavcev. Danes sadimo čez 30 drevesnih in grmovnih vrst (smreke 50%, ostali iglavci 6%, listavci 44%).

Nabava semena je odvisna od semenskih obrodov posameznih drevesnih vrst, ki so lahko polni ali pa delni in se pojavljajo v različno dolgih letnih obdobjih. Javna gozdarska služba spremlja semenjenje gozdnega drevja. Seme gozdnega drevja je potrebno kontrolirano nabirati v semenskih sestojih. V slovenskih gozdovih je izločenih in uvrščenih v register semenskih sestojev 405 semenskih sestojev na površini 2300 ha. Možno je nabiranje semena tudi v semenskih plantažah in raziskovalnih

nasadih. Obstajajo pa tudi živi arhivi gozdnih drevesnih vrst. V času slabega obroda poteka po predhodnem kontrolnem ogledu nabiranje semena iz posameznih kvalitetnih dreves ali semenjakih. V gozdu lahko sadimo samo rastišču primerne drevesne vrste iz provenienčnih okolišev, od koder seme izhaja, saj se skupine (populacije) dreves v procesu evolucije prilagajajo lokalnim razmeram. Setveni in sadilni material mora imeti podobno gensko zasnovo kot jo imajo avtohtoni sestoji (naravni - domači sestoji). Površinsko so omejena provenienčna območja tudi s pomočjo provenienčnih poskusov in analiz DNA. Trenutno je najbolj uporabna metoda izločanje provenienčnih območij na podlagi naravnih dejavnikov, ki vplivajo na izoblikovanje posameznih provenienc (kamenina, tla, relief, lokalno podnebje...). Varovanje gozdnih genskih virov poteka danes v Slovenski gozdni genski banki, kjer izvaja Gozdarski inštitut vsakoletna redna testiranja vitalnosti semena.

Kakšno in koliko bo semena je odvisno tudi od nege semenskih sestojev, saj v času semenskih obrodov semenijo predvsem drevesa z veliko in neotesnjeno krošnjo. V času dobrega semenjenja je potrebno pravočasno nabiranje semena. Proizvodnjo gozdnega semena delimo na proizvodnjo semena listavcev in proizvodnjo semena iglavcev. Seme listavcev lahko nabiramo s pomočjo tresenja (javor, jesen), s pobiranjem semena (bukev, hrast) ali tolčenja po vejah (divja češnja, lesnika). Starše iglavcev je potrebno potrgati z vej. Zaradi nevarnega nabiranja semena s stoječih dreves se v praksi poslužujemo poseka semenskega drevesa, kar pa je škoda. Nabrano seme nato v drevesnici shranjujejo dolgoročno v umetnih pogojih pri nizki temperaturi.

Sadike gozdnih dreves vzgajajo v drevesnicah. Včasih so imeli manjše lokalne drevesnice,

danes poteka vzgoja sadik gozdnega drevja na večjih centralnih drevesnicah. Vzgoja gozdnih sadik v drevesnicah poteka več let. Pomembna je priprava semena. Seme je potrebno posejati na prej pripravljena tla (grede), sledi nega sadik (odstranjevanje plevela, zaščita pred boleznimi in škodljivci). Semenske presadijo v različnih starostih glede na drevesno vrsto. Sledi večletna oskrba sadik, vse do izkopa in prevzema sadik. Sadržje pa zaradi različnih vremenskih razmer ni možna istočasno, zato izkopane sadike hranijo v skladišču. V drevesnicah sledijo razne kontrole (kontrole talnih lastnosti, analiza vzorcev iglic, spremljanje analize stanja sadik, fitopatološki pregledi - ugotavljanje zdravstvenega stanja sadik. Nadzor nad proizvodnjo - pridelavo, dodelavo semen in sadik, promet in kakovost teh vrši gozdarska inšpekcija.

Na seminarju je bilo nekajkrat omenjeno, kaj bodo novega prinesle zahteve EU ob vstopu naše države v Evropsko skupnost. Zato je bilo zanimivo predavanje o avstrijskem zakonu o gozdovih, reprodukcijskem materialu in nadzoru nad semenski sestoji, semenom in sadikami.

Delavnica o semenarstvu in drevesničarstvu je potekala tudi na terenu. Praktično smo se seznanili z nego v semenskem sestoji na Pohorju (gospodarska enota Osnakarce - KE Slovenska Bistrica) in spoznali detaljno delo drevesničarjev v drevesnici "Omorika".

V dvodnevni delavnici o semenarstvu in drevesničarstvu smo dopolnili svoje znanje o delu s semenom in sadiko. Spoznali smo, da je za to delo potrebno veliko strokovnega dela in da je nujno medsebojno sodelovanje med vsemi gozdarskimi službami (ZGS, Gozdarski inštitut Slovenije), drevesničarji, gozdarsko inšpekcijo in lastniki gozdov - če so semenski sestoji v zasebnem gozdu. ▲

NOVI IN ZADNJI DIPLOMANTI ZDRAVKO KRANJC IN MATJAŽ RAMŠAK

STONE LEVC, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Slovenj Gradec

Z zadovoljstvom objavljamo že kar staro novico, da sta v prvi polovici leta 2000 uspešno končala študij Zdravko Kranjc in Matjaž Ramšak. Na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, na višješolskem študiju, sta uspešno zagovarjala diplomski nalogi "Gorska kmetija Turičnik in njena gozdarska in spremljajoče dejavnosti" ter "Možnosti gozdarskega razvoja demografsko ogrožene katastrske občine Graška gora".

Obe diplomski nalogi imata skupni imenovalec - pomanjkanje dohodka na kmetijah ter razmišljanja in nakazane rešitve, s čimer naj bi se kmetije še ukvarjale za doseganje normalnega ekonomskega standarda.

Zdravko je analiziral kmetijo Turičnik v Golavabuki, največji po površini in najvišji po nadmorski višini. Ugotavlja, da kljub veliki gozdni posesti star način gospodarjenja - čreda krav,

Naša "fahinženirja" na najvišji gori Češke.

nekaj svinj in letni etat - ni najboljša perspektiva, zato v nalogi išče možnosti zaslužka.

Rešitve vidi v:

- skrbi za gozd in dodatni dodelavi doma posekanega lesa,
- kmečkim turizmu,
- obori damjakov v povezavi s

turizmom.

Res je, da je na kmetiji za vse naštetu že podana osnova, pri mlajših lastnikih se bo ta dejavnost še povečevala, zato se taki kmetiji ni treba bati Evrope.

Matjaž se je problema demografsko ogrožene katastrske občine lotil širše: ugotavlja, da se

je število kmečkega prebivalstva drastično zmanjšalo. Ekonomsko so najbolj ogrožene čiste kmetije brez bistvenega dohodka iz gozda. Tudi on išče možnosti za dodatne vire dohodka ter navede:

- zaposlitev izven kmetije,
- intenzivna nega gozda ter proizvodnja visokovrednega lesa,
- nadaljnja predelava lesa, predvsem manj kvalitetnega (ostrešja, palete),
- obuditev starih domačih obrti,
- organiziran kmečki turizem,
- lovni turizem.

Ideje za izboljšanje slabega stanja obstajajo, tudi projekti so izdelani, vendar pomanjkanje finančnih virov zavira hitrejši premik na bolje.

Gozdarji smo že dobili poročila očitkov, da nismo poklicani za razvoj podeželja, da bodo to že drugi ..., vendar trdim, kar izhaja tudi iz diplomskih nalog, da zelo dobro poznamo tovrstno problematiko, da smo že dolga leta uspešni ter da nas kmetije spoštujejo in upoštevajo. To je dokaz, da smo na pravi poti. Bolj bo podeželje razvito, manjši bodo pritiski na sečnje, lepši bo gozd.

Prvi v območju smo zadostili določilu, da bo v tretjem tisočletju le inženir na delovnem mestu revirni gozdar, zato nam in diplomantom čestitke! ▲

DREVESNI

POSEBNEŽI

NAPOTNIKOVA LIPA PRI SVETEM DUHU

GORAZD MLINŠEK, univ. dip.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Kot kakšen "stražmojster" stoji in raste debela lipa pred cerkvijo Svetega Duha nad Podgorjem. Imenujejo jo Napotnikova lipa, saj raste na posesti kmeta Napotnika po domače. Tako domači kot ostali vaščani so ponosni na njo. V prsni višini ima premer 152 cm, njen obseg pa je 480 cm. Ima vitalno košato krošnjo. Ocenjujem, da je stara več kot 300 let. Podatke o točni starosti bi verjetno našli v cerkveni kroniki.

Koliko zgodb in prijateljstev se je spletlo v senci krošnje Napotnikove lipe? Ob debelem drevesu si odpočijte tudi vi in se ozrite naokoli po lepi Koroški krajini. Morda se bo porodila tudi vam kakšna lepa zgodba. ▲

Napotnikova lipa pri Svetem Duhu

Foto Gorazd Mlinšek

Nina, Napotnikova vnukinja pred domačo lipo.

Foto Gorazd Mlinšek

STROKOVNA EKSURZIJA V GORSKI KOTAR IN ČOLNARJENJE PO REKI KOLPI

PRIMOŽ AREH, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Na pot smo se odpravili v deževnem jutru 7. oktobra. Veliko zaslug pri izbiri kraja in navezovanju stikov z lokalnimi gozdarji ima naš kasnejši strokovni vodja Drago Zagorc, za kar se mu prav lepo zahvaljujemo vsi udeleženci ekskurzije.

GORSKI KOTAR

Gorski Kotar se nahaja v zahodni Hrvaški. Na severu in severozahodu meji s Slovenijo, na jugu in jugozahodu na Hrvaško primorje, na vzhodu na Ogulinsko krajino. Meje Gorskega Kotarja so naravne in politično administrativne. Slednje na vzhodu niso čisto jasne in dorečene.

V Gorskem Kotarju je leta 1991 živel 30545 ljudi in sicer v treh (bivših) občinah: Delnice, Vrbovsko in Čabar. Rast prebivalstva je negativna. Značilno je zapuščenje in propadanje manjših vasi in naselij. Nekatere goranske vasi imajo npr. najvišjo nadmorsko višino v Hrvaški. Velike so tudi višinske razlike med najnižjimi in najvišjimi deli Kotarja (1000 m), prav tako razdalje do kulturnih in mestnih središč, čeprav obstaja dobro razvita mreža prometne infrastrukture.

Klima je kontinentalna z vplivi morja. Povprečna temperatura je okoli 7 stopinj C, povprečna vlaga 80 % in povprečne padavine okoli 2000 mm (blizu Gerova pade povprečno celo 4000 mm padavin).

Gorski Kotar je tudi zelo gozdnata dežela. Na svoji površini 127300 ha ima 96100 ha gozdov. To pomeni, da je gozdnatost Kotarja 75 %. Danes so ti gozdovi v glavnem mešani gozdovi bukve 40 % in jelke 60 %. Najobširnejša so rastišča bukve in jelke (Fagetum croaticum abietetosum), nato gorski bukovi gozdovi (Fagetum croaticum montanum), gozdovi jelke z rebrenjačo (Blechno fagetum), primorski gozdovi bukve (Fagetum croaticum sesleriotosum) in predplaniški gozdovi smreke (Piceetum croaticum subalpinum). Gozdovi Gorskega kotarja so naravni in v glavnem raznodobni. Ponekod so tudi zelo kvalitetni prebiralni gozdovi, ki lahko služijo kot model za gospodarjenje. Lesna zaloga Kotarja znaša 28 mio

Želja po spoznavanju tujih krajev in gozdov je globoko zasidrana v gozdarjih. Avanturistični duh je namreč sestavni del nas samih. Prav zaradi tega smo takoj na začetku letošnjega leta gozdarji na KE Mislinja začeli sanjariti o tujih krajih. Pravijo, da so sanje včasih tudi uresničljive in tako so se v mesecu aprilu začele priprave na strokovno ekskurzijo v Gorski Kotar in nacionalni park Risnjak, ki je sestavni del te gozdne pokrajine v sosednji državi Hrvaški.

Prebiralni gozd jelke in bukve v Sungerskem Lugu.

kubičnih metrov (16 mio smreke in jelke in 12 mio bukve in gabra). Povprečna zaloga znaša tako 270 kubičnih metrov na ha gozdne površine. Letna sečnja znaša cca 0,5 mio kubičnih metrov lesa. Predel je tudi zelo dobro odprt z gozdnimi prometnicami (21 km na 1000 ha). Zelo zaskrbnjuječe je dejstvo, da je 50 % jelovih dreves poškodovanih. Gorski Kotar je namreč že več kot dvajset let na udaru industrijskega onesnaženja. Večino znanstvenih

raziskav se opravi v gozdovih Gozdarske fakultete Zagreb, ki se nahajajo v predelu Sungerski Lug.

NACIONALNI PARK RISNJAK

Na predlog enega največjih hrvaških znanstvenikov, dr. Ive Horvata, je vlada Republike Hrvaške 15.3.1953 proglasila gozdove Risnjaka za nacionalni park. Na področju Risnjaka se v preteklosti niso izvajale tako intenzivne sečnje kot drugod Tako je

ostala vegetacijska slika skoraj nespremenjena. Poleg tega so izredno lepo vidni vertikalni sloji rastlinskih pasov. Področje je bogato tudi z živalskim svetom (volk, ris, medved, jelen...)

Površina Risnjaka znaša 64 kvadratnih kilometrov, od tega je več kot 46 km v ožjem zaščitnem pasu, kjer se ne odvijajo nikakršne dejavnosti razen pohodništva po označenih stezah.

Najvišji vrh nacionalnega parka je Veliki Risnjak visok 1528 m. Z njega se lepo vidi bogastvo gozdov tega dela Hrvaške. Lepo so vidni tudi bližnji jadranski otoki (Krki, Cres...). Sama uprava nacionalnega parka se nahaja v Crnem Lugu. Izdelano imajo tudi učno pot Leska.

ČETRTEK 7.9.2000

Na pot smo se odpravili v zgodnjih urah deževnega četrta. Hitrost vožnje do Ljubljane je naš šofer Martin prilagodil dežju in kilometrom kolone pred seboj. Tako smo našo belo Ljubljano zagledali dokaj pozno, odeto v sive meglice. Slava ljubljanski obvoznici in že smo bili mimo mesta, seveda našo kvartopirsko družino nista motila ne vreme ne hitrost vožnje, glavno, da Koko ni naredil valata. Ampak saj veste tisto o kmetu in krompirju. Slovenski cariniki na mejnem prehodu so bili dokaj nezainteresirani za nas in so postopek opravili kar s kretajo roke, no, tudi hrvaški niso naredili večjih problemov, samo Martin je pobrskal v svoj repertoar hrvaških fraz, ki se jih je naučil iz "Alan Fordov". Naši gozdarski kolegi so nas pričakali v Delnicah na bencinskem servisu. Po uvodnem protokolu smo se skupaj odpeljali v osrčje Gorskega kotarja in se ustavili v prijetni logarski koči. Spoznali smo mag. Borisa Pleše (vodja oddelka za urejanje v Delnicah) in njegove sodelavce. Predstavili so nam celotno organiziranost hrvaškega gozdarstva. V razpravi smo primerjali organiziranost gozdarstva v obeh državah in ugotovili, da centralizacija in politika vse preveč vplivata na naše delo tako v Sloveniji kot na Hrvaškem. Nato so nam predstavili še ožje področje Gorskega kotarja. Kljub slabemu vremenu

smo debato prestavili v bližnje gozdove zagrebške fakultete. V trenutku so nas očarali zelo lepi prebiralni gozdovi z orjaškimi jolkami. Tudi v teh gozdovih je prisotno sušenje jelke, v zadnjem času se večja tudi odstotek poškodovanih bukev. Kot vzrok navajajo daljinski transport "industrijskih plinov" in starost teh gozdov. Večinski delež gozdov Kotarja je bil v lasti dveh večjih veleposesnikov, ki sta zelo pazila na visoki delež debelih dreves. Tako je med ljudmi zasidrano mišljenje, da so najboljši temni gozdovi z orjaškimi drevesi. Danes imajo naši kolegi gozdarji probleme prav zaradi tega, saj so ta drevesa že zdavnaj dosegla svoj življenjski optimum in njihova odpornost na razne emisije ni več tako visoka. Seveda se je lovski del naše ekipe pozanimal tudi o divjadi. Veliko imajo jelenjadi, srnjadi in divjih svinj. V zadnjem času se soočajo z istim problemom kot slovenski lovci. Stalež rjavega medveda se je namreč močno povečal. Ker smo bili po ugotovitvah mag. Pleše Borisa že dovolj mokri, nas je povabil nazaj v logarsko kočjo na kozarček žganja (da se neko ne nahladi). Prijetno debato smo nadaljevali ob gastronomskih mojstrovinah revirnega "lovnika" in kozarčku dobrega vina. Po uradnem delu nam je mag. Pleše Boris pokazal še nekaj lokalnih znamenitosti. Popeljali smo se do čudovite planote Matič poljana, kjer je med drugo svetovno vojno v hudi zimi zaradi mraza omagalo in zmrznilo šestindvajset partizanov. Lokalni prebivalci so jim v spomin postavili prav toliko velikih kamnov na mestih, kjer so omagali. Nato smo si ogledali še zimski turistični center Begovo razdolje. Dan se je že prevešal v noč, ko smo se poslovili z našim prijaznim gostiteljem in se odpravili proti planinski koči na Platku, kjer smo nameravali prespati. Seveda so nas naši kolegi že predhodno najavili, tako je bilo že vse poskrbljeno za naš počitek. Ker pa ima noč svojo moč, so se naše šale in zbadanja nadaljevala še kar pozno v noč. Končno nas je prijetno škrebkanje dežja po skodlasti strehi prijetno zazibalo v spanje pravičnega.

PETEK 8.9.2000

Prebudilo nas je vetrovno jutro. Hitro smo pospravili svoje sobe in pozajtrkovali. Petek je bil namreč namenjen obisku nacionalnega parka Risnjak. Mag. Pleše nas je že čakal v kraju Gornje Jelenje.

Predstavil nam je strokovnega vodjo parka Miljenko Gašparac dipl. ing. gozd. Skupaj smo se odpravili do naše izhodiščne točke. Tam nam je predstavil osnovne značilnosti parka in nekaj številčnih podatkov. Nato smo se skupaj odpravili proti koči pod vrhom Velikega Risnjaka. V prijetnem okolju planinske kočje je ing. nadaljeval predstavitev parka in odgovarjal na naša številna vprašanja. Spregovorili smo o samem režimu v parku, ki je razdeljen na dva dela in sicer na ožje in širše zavarovano območje parka. Strožji režim, ki omejuje gospodarjenje, je v ožjem delu. Zelo lepo imajo opremljeno učno pot Leska. Park ima dve koči, obe oskrbujejo s konji. Celotno področje je opremljeno tudi z lepo opremljenimi in označenimi planinskimi potmi. V parku se neprestano opravljajo znanstveno raziskovalna dela. Za red in upoštevanje pravil o obnašanju pravil v parku skrbi šest strokovno usposobljenih čuvajev. Po poučni diskusiji nas je gostitelj Miljenko Gašparac pogostil z okusnim kosilom. Zaradi strahu pred odvečnimi kilogrami smo opravili še vzpon na vrh V. Risnjaka, ki je visok 1528 m. Na vrhu se nam je odprl čudovit pogled na gozdove tega dela Hrvaške in na bližnje jadranske otoke. Za trenutek smo vsi umolkili, kajti prizor je bil prečudovit. Za spomin smo naredili skupno fotografijo in že smo odbrzeli nazaj v dolino. Na prostoru, kjer smo pustili avtomobile, smo se vljudno zahvalili našim gostiteljem in izmenjali darila. Še enkrat bi izkoristil priliko in se prav lepo zahvalil za prijaznost in gostoljubnost gozdarjev iz Gorskega kotarja. Ze čez dobro uro smo zopet zagledali deželo na sončni strani alp in reko Kolpo. Avantu-

ristični duh je kar zavel po kombiju. Poiskali smo travnik, kjer smo se že predhodno dogovorili za taborni prostor. Ker sem že od malih nog deležen taborniške vzgoje, kolegi pa so rojeni hribovci (Lastna hvala se daleč slisi.), je tabor hitro stal, na ognjišču pa je prasketal ogenj. Kuharski mojster Jože se je s svojim vajencem (mojo malenkostjo) spretno vrtel okrog kotlička, kjer je brbotol golaž narejen iz divjačine. Angelski vonj po hrani se je širil med šotori. Po prejetih dobrotah je prišel na vrsto večer taroka. Utrujenost se nam je prijetno zalezla v ude in po nekaj urah igre smo se napotili v šotore. Že po nekaj trenutkih so se zaslišali enakomerni zvoki, nekje med pokvarjeno sodniško piščalko in glasovi, ki jih spušča na pol zaklan bik

prisilile, da smo vsi v stilu, "ko fantje vsi" obiskali obalo in pripomogli k višjemu vodostaju reke. V tem času nam je naš dr. anatomije (drugi Jože) natrosil kar nekaj šal o željah in realnost, seveda ni pozabil niti na prijatelja Branka. Krepak zajtrk in sonce, ki je tu in tam pokukalo med meglo, je v vseh prebudilo željo po reki in avanturi, ki je bila pred nami. Lastnik izposojevalnice nam je dodelil kanuje in neoprenske obleke. Opozoril nas je na nevarnosti, ki so kasneje prežale na reki. Hitro smo kanuje postavili na vodno gladino in se s krepkimi zaveslaji odpravili po reki navzdol. Znašli smo se v kanjonu Kolpe, kjer kraljujejo vodne ptice in mogočna drevesa, ki rastejo na strmih pobočjih. Sonce je v tem času že krepko

Planinski dom pod Velikim Risnjakom - središče nacionalnega parka.

(smrčanje). Na srečo je bil edina priča mesec, ki se je s svojo polno svetlobo razlival po Kolpi.

SOBOTA 11.9.2000

Zbudil nas je dehteč vonj po kuhani kavi. Jože je namreč že pripravljaj zajtrk v tem meglenem jutru. Fiziološke potrebe so nas

segrelo naša telesa in obleka je postala kar nekoliko prevročja. V meni se je pojavila hudomušna želja in čoln s posadko Koko - Martin se mi je zdel prav pripraven za fizikalen poiskus, kakšen nagib še prenese kanu preden se potopi. Skočil sem v vodo in se s krepkimi zamahi bližal omenjenemu čolnu. Na mojo nesrečo sta kolega predvidela moje namer in kot izurjen dvojec brez krmarja odbrzela po reki navzdol. Ure so hitro minevale in že se je pred nami prikazala Vinica. Ob dogovorjenem času je prispel tudi lastnik podjetja, kjer smo si izposodili kanuje in celotno ekipo odpeljal nazaj v tabor. Čas nas je že preganjal, hitro smo pospravili tabor in še enkrat vrgli pogled na reko. Pri sebi sem obljubil, da bom še obiskal to čudovito neokrnjeno naravo. Med vožnjo smo bili z mislimi že vsak pri svojih domačih. Domov smo se vrnili, ko je nad našo pokrajino že gospodaril mrak. ▲

Strokovna razlaga v nacionalnem parku Risnjak.

V SAMOSTANSKIH GOZDOVIH EIBISWALDA

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Ljudje ob slovensko – avstrijski meji so že pred našo osamosvojitvijo na najrazličnejše načine sodelovali. Najmočnejše je bilo medsebojno sodelovanje na kulturnem področju. Ob vstopu Avstrije v Evropsko unijo so se vezi medsebojnega povezovanja na obeh straneh naše severne meje nekoliko zrahljale. Vse trdnejše pa so vezi medsebojnega dolgotrajnega sodelovanja med Remšnikom (občina Radlje ob Dravi) in občinama Grossradl ter Oberhaag na Avstrijskem Štajerskem.

Idejni projekt in sodelovanje med obmejnimi občinami smo predstavili že v julijski in avgustovski številki »Viharnika«. Spoznali ste tudi delovanje skupne komisije »Mala evropska regija sv. Pankracij« za stike in sodelovanje v okviru programa PHARE med obmejnimi občinami. Predsednik te komisije je Josef Loibner, ki že dolga leta sodeluje tudi pri skupnih dejavnostih na obeh straneh mejnega Kozjaka.

Josef Loibner je gozdar, ki je dolgo časa deloval kot gozdarski inšpektor. Kot dober gozdarski strokovnjak se že vrsto let srečuje z našimi stanovskimi kolegi. Tudi naše gozdove dobro pozna. Rad pohvali naše gospodarjenje z gozdovi. Danes je naš znanec upokojen, vendar se ni poslovil od gozdarstva. Živi sredi gozdov pod Kapunarjem in skrbi kot skrbnik za samostanske gozdove Eibiswalda, katere nam je želel tudi pokazati.

V mesecu septembru smo se odzvali njegovemu povabilu. Pri karavli na Kapunarju smo se zbrali: oba člana uredništva Viharnika Ida Robnik in jaz, Ivan Konečnik – predsednik KS Remšnik, Jožef Mrakič – vodja javne gozdarske službe v območni enoti Maribor in dolgoletni znanec gospoda Loibnerja – kmet Jurač iz Antona na Pohorju s svojo hčerjo. Brez kontrole smo prestopili maloobmejni prehod, kjer sta nas čakala gostitelj Josef in njegov stanovski prijatelj. Po lepi gozdni cesti smo se peljali skozi samostanske gozdove do majhne, lepo urejene gozdarske (nekdanje drvarske) kočice. Tu nas je pri-

Foto Gorazd Mlinšek

Gospod Loibner ni samo dober gozdar, je tudi dober gospodinjec

Foto Gorazd Mlinšek

Foto Gorazd Mlinšek

jazno sprejela gospa Loibnerjeva. Josef nam je posvetil kar nekaj časa, da nas je seznanil z zgodovino samostanskih gozdov. Površina teh je 39 ha. V preteklosti so bili ti gozdovi močno izsekani. Po naravi bukove gozdove so v času rudarjenja in tužinarstva močno izsekali. V času Hitlerja je bil gozd nacionaliziran, pozneje pa so ga vrnilo samostanu. Grad so namenili za dijaški dom, kjer je tudi internat za obrtno šolo električarjev.

Skozi nekdanje zaprte gozdove je danes speljana lepa gozno-kamionska cesta s stranskimi kraki. V gozdu opravlja sekaška dela in spravilo bližnji kmet, ki ima tudi svoj žični žerjav. Izvaja tudi gojitvena dela, vendar največ drugo redčenje. Posekan les porabijo predvsem za drva, največ pa za sekance.

Presenečen sem bil nad stanjem gozdov samostana Eibiswald, saj sem pričakoval, da bomo videli predvsem večje golo-sečne površine – podobno kot na avstrijskem Koroškem, pa sem se zmotil. Imajo nekaj manjših kulis in mladih nasadov smreke, vendar ugotavljajo, da bukev zaradi vlažno podnebje (stik panonske blage klime in severozahodnih vlažnih front) zelo dobro prerasča. So pa posamezni predeli podvrženi tudi snegolomu, zato naš znanec pazi na stabilnost sestojev.

O divjadi in lovu v samostanskih gozdovih se je razgovoril vodja okrajne lovske čuvajske službe tega območja Peter Assigal, ki se nam je pridružil.

Prijetno razglabljanje o gozdu in gozdarstvu smo zaključili s pregledom gozdnogospodarskega načrta samostanskih gozdov. Ureditveno načrtovanje je podobno našemu.

Gostoljubnost gospe in gospoda Loibnerja se je nadaljevala ob obilni postrežbi domačih proizvodov in prijetnem pogovoru v pozno popoldne. Že v mraku smo brez strahu prestopili državno mejo, še prej pa smo povabili gospoda Loibnerja, da nas obišče tudi v naših koroških gozdovih.

Veselim se nadaljnjega sodelovanja in upamo, da bomo v Viharniku lahko objavili tudi kakšen njegov članek o skupnem sodelovanju na obeh straneh meje. ▲

RAZSTAVA "JEDI OB STELJERAJI"

AMALIJA CEKLIN, univ.dipl.inž.agronomije, mentorica društva

Društvo kmetič Mežiške doline oziroma Odbor kmetič Črna se je na 45. turističnem tednu v Črni na Koroškem predstavilo s kulinarčno razstavo pod naslovom "Jedi ob steljeraji".

Ta dan je namreč organizator prireditve pripravil gozdarsko - kmečki dan, kjer je bila poleg ostalih tradicionalnih "holcarskih" del prikazana tudi steljeraja. Kmečke gospodinje pa so v galeriji hotela Krnes pripravile razstavo jedi, ki so bile značilne ob tem opravilu.

Na razstavljeni mizi je bilo kar 25 jedi, katere so kuhale naše mame in babice lačnim in utrujenim steljerajevcem. Ob steljeraji se je na kmetiji zbralo kar lepo število sosedov in sorodnikov, ki so spravljalji steljo in seveda je morala biti tudi jedača in pijača primerno bogata. Ni smelo manjkati ovčje juhe, ovčje pečenke, nudlov, potic, šarkljev, ... Zvečer, ko je bilo delo končano, je bila prava pojedina, ki se je navadno v prijetnem vzdušju ter z raznimi šegavimi igricami in rajem zaključila v zgodnjih jutranjih urah.

Na žalost, takšni in drugačni običaji kot tudi vsa skupna kmečka opravila zaradi moder-

Foto Amalija Ceklin

Odbor kmetič Črna ob pripravi razstave "Jedi ob steljeraji".

nizacije na kmetijah, tonejo v pozabo. Potrudimo se, da jih obudimo ali pa vsaj predstavimo na raznih prireditvah mladim, saj to je del naše identitete. Menim pa, da je tudi letošnja razstava poleg vseh prikazanih kmečkih opravil majhen prispevek k ohranjanju teh tradicionalnih kmečkih običajev. ▲

Foto Amalija Ceklin

DRUŠTVO KMETIC MEŽIŠKE DOLINE NA JESENSKIH SREČANJIH

MILKA PODRIČNIK

Minilo je leto in spet so bila jesenska srečanja na Prevaljah.

Tudi društvo kmetič Mežiške doline je prispevalo svoj delež v sklopu prireditve.

Na semenji dan smo pripravile prodajo in razstavo v avli družbenega doma na temo "Sadne dobrote na kmečki mizi".

Tako smo ljudem pokazale, kaj vse je možno pripraviti iz sadja z malo spretnosti in volje. Vse je bilo zelo okusno in dišeče, zato mislim, da bo marsikatera ženska poizkusila kaj speči, saj smo pripravile kar nekaj receptov jedi, ki so bile razstavljene. ▲

Foto Milka Podričnik

STROKOVNO POPOTOVANJE PO IRSKI

Mag. JOŽE PRATNEKAR

Irska v zadnjih letih doživlja izredno hiter gospodarski razvoj, saj se je družbeni proizvod na prebivalca povečal kar za nekajkrat in tako po gospodarski uspešnosti prednjači pred vsemi članicami EU.

Je samostojna država za razliko od Severne Irske, ki še vedno upravno spada pod Veliko Britanijo in angleško monarhijo.

Po površini je štirikrat večja od Slovenije in šteje okoli 5 milijonov prebivalcev. To pomeni, da je dežela dokaj redko naseljena.

Več kot 50 milijonov Ircev danes živi drugod po svetu, saj se je v prejšnjem stoletju zaradi lakote veliko ljudi odselilo, predvsem v Ameriko in Kanado. Leta 1822 je krompir, ki je bil takrat in je tudi še danes glavna jed, napadla za takratne čase neozdravljiva bolezen. Takrat je zaradi lakote umrlo veliko ljudi; večina pa se je odselila v svet z namenom, da si poišče boljše življenje.

V zadnjem času pa si oblasti na Irskem zelo prizadevajo, da se prvotni prebivalci vrnejo v rodno deželo, saj jim ponujajo dobro plačane službe, stanovanja in možnosti izobraževanja. Pri tem pa jim je v veliko pomoč tudi EU, saj iz teh skladov za regionalni razvoj in ohranjanje podeželja država dobiva ogromna nepovratna sredstva. V zadnjih letih tudi tuji kapital veliko vlaga, predvsem v razvoj elektronike (gradnja tovarn), saj je na Irskem delovna sila še dokaj poceni.

Pokrajina je rahlo valovita, najvišji vrh meri le okoli 1.000 metrov.

Sicer pa človek, ki prvič pride v to severno evropsko deželo, spozna štiri značilnosti: dež in samo dež, meglo, prostrane pašnike in travnike, na katerih se celo leto pasejo velike črede govedi in drobnice in še to, da Irski praktično ne poznajo zime. Sneg pade zelo redkokdaj, pa še to samo za nekaj ur. Tako je lahko živina skozi vse leto na prostem. Temu primerni so tudi hlevi, saj ves čas bivanja na Irskem nismo videli modernih betonskih hlevov, ki jih gradimo pri nas. Hlevi so enostavno grajene šupe z ovalno streho, ki je pokrita s pločevino. Prostori v hlevu so namenjeni za molžo in za skladiščenje slame, sicer pa je živina podnevi in

Zavod za živinorejo in veterinarstvo Celje je v mesecu septembru za nas, kmetijske svetovalce in sodelavce selekcijske službe, organiziral strokovno ekskurzijo na Irsko. Namen popotovanja je bil, da se seznanimo z razvojem kmetijstva in podeželja v tej severni deželi in da njihove izkušnje prenesemo tudi v našo prakso.

Irska pokrajina

Irska kmetija

ponoči na paši in to skozi vse leto. Sena praktično ne pozna, saj zaradi deževnega vremena sušenje travinja ni mogoče. Nekaj trave silirajo in silažo krmito v mesecih, ko je paša zaradi kratkega dne nekoliko slabše kvalitete. Vse to pa prispeva, da sta prireja mleka in mesa dokaj poceni. Tako je Irska na trgu EU z mlečnimi in mesnimi proizvodi ena vodilnih dežel, predvsem pa je konkurenčna pri ceni, oziroma pri stroških prireje.

Povprečna velikost irske kmetije je 27 ha kmetijske zemlje. Gozda v deželi praktično ni. V času, ko je Irsko osvojila in priključila pod svojo oblast Anglija, so večino lesa posekali in odpe-

ljali na vzhod.

Druga značilnost kmetij je ta, da je vsaka parcela obdana z ograjo iz kamenja. Tudi to je dediščina angleške oblasti, ki je s posebnim zakonom zahtevala, da mora vsak gospodar pri dedovanju kmetijo razdeliti na toliko delov, kolikor ima sinov, mejo med bodočimi lastniki pa obdati s kamenjem. Namen tega ukrepa je bil, da se oslabi ekonomska moč prebivalcev.

V zadnjih letih je Irska s pomočjo skladov EU namenila veliko denarja za razvoj in ohranjanje podeželja. Čeprav so kmetije sorazmerno velike in je reja govedi in drobnice zaradi ugodne klime sorazmerno poceni, pa

se samo 10% vseh kmetij lahko preživlja s kmetijstvom. Vsi drugi morajo iskati dodatne zaslužke izven kmetijstva.

In ravno te rešitve smo želeli spoznati, saj se slovensko kmetijstvo srečuje s podobnimi problemi: majhnost zemljiške posesti, velika poraščenost s travno rušo in usmerjenost našega kmetijstva v živinorejo.

Kratek opis popotovanja

Z Brnika, obdanega s sončnimi Kamniškimi Alpami in Karavankami, smo v soboto, 9. septembra v zgodnjih večernih urah poleteli proti Severni Evropi. Ko smo se po dobrih dveh urah prijetnega poleta spustili na letališče Dublin, nas je "pozdravil" dež z meglo in vetrom. Sicer pa je na Irskem v povprečju na leto 300 deževnih dni. Skoraj vsak dan rahlo prši, kar pa je zelo ugodno za rast travinja. Zime praktično ni. Če pa slučajno pade sneg, se obdrži le nekaj ur.

Ob letališki stavbi sta nas pričakala avtobusa in pot smo nadaljevali proti vzhodni Irski v mesto Ballina, ki leži tik ob Atlantskem oceanu. Domačini hudo mušno pravijo, da je to zadnje mesto pred New Yorkom. Seveda pa ne povedo, da je še vmes Atlantski ocean. Po treh urah vožnje po levi strani cestišča (tega se ves čas bivanja na Irskem nismo navadili), smo v zgodnjih jutranjih urah prispeli v mesto Ballina.

Drugi dan smo si v mestu Foxford ogledali tovarno za predelavo volne (Foxford Woollen Mills Centre). Kot sem že uvodoma omenil, je Irsko v prejšnjem stoletju prizadela katastrofalna lakota, ki je zahtevala mnogo življenj in veliko ljudi se je izselilo. Tako so leta 1892 nune, ki so prišle v te kraje z namenom, da pomagajo ljudem, ki so živeli v pomanjkanju, organizirale predelavo volne. Tukaj je bilo že takrat ovčarstvo močno razvito, ni pa bilo organizirane predelave volne. Poleg tega pa skozi mesto teče reka Moy in to je bilo za postavitev tovarne odločilnega pomena.

Tovarna se je v prvotni tehnologiji ohranila vse do danes. Zaposluje dvajset ljudi, ki predelujejo volno še vedno po prvotni tehnologiji s starimi stroji. Ob tovarni je tudi trgovina, kjer pro-

dajajo svoje, pa tudi druge izdelke. Obisk centra je možen vsak dan. Oglad tovarne pa popestrijo z zvokovno in slikovno obdelavo, kar je še posebej zanimivo.

S postavitvijo te tovarne so se mesto in okoliški kraji rešili revščine in še danes pomeni to pomemben vir zaslužka za kmete, ki redijo ovce, za delavce v tovarni in za vse druge, ki so člani tega konzorcija. Vsak dan mesto in ta center obišče veliko turistov, kar prinaša ljudem še dodaten vir dohodka.

Popoldne smo se odpeljali proti severu v bližino mesta Killala, kjer sta arheološki in geološki muzej. Arheološka najdbišča in geološka sestava kamenin pričajo, da so se prvi prebivalci naselili na Irskem še pred 5.000 leti.

Naslednji dan je bila v hotelu Bartra House predstavljena razvojna agencija Moy Valley projekt EU LEADER. Projekt, ki zajema razvoj podeželja, infrastrukturo in zagotavljanje novih delovnih mest, je bil zastavljen pred osmimi leti in rezultati so zelo obetavni.

Dolina ob reki Moy, ki meri približno 500 km² in šteje okoli 30.000 ljudi, je bilo nekoč zelo revno področje. Skoraj 40% ljudi se je ukvarjalo s kmetijstvom; industrije skoraj ni bilo. Zemlja je slabo rodovitna, saj je kar dve tretjini površin zamočvirjenih (šotna tla, itd.). Glavna kmetijska panoga je živinoreja (reja goved in drobnice) in s tem prireja mleka in mesa.

Leta 1974, ko je Irska postala članica EU, je bilo možno iz regionalnih skladov za razvoj podeželja pridobiti precejšnja sredstva. Problem pa je bil v tem, da ni bilo ustreznih projektov in programov.

Šele leta 1991 so bile ustanovljene nevladne organizacije, ki so si za cilje zastavile izdelavo programov razvoja podeželja in sicer v štiri glavne smeri: kmetijstvo, turizem, okolje in podjetništvo.

Največ obetov pričakujejo od turizma, saj je dežela prepoznavna po naravnih lepota, po kulturni dediščini in po neokrnjeni naravi. Po osmih letih so ugotovili, da so se pravilno odločili. Okolica mesta Ballina je postala pomembno turistično središče, ki vsako leto privablja vse več turistov, tudi iz Amerike in Kanade.

S projektom Razvoj podjetništva so želeli v dolino privabiti tuje investitorje in organizirati manjše obrate, predvsem z namenom zagotavljanja novih de-

lovnih mest. Tako so v teh letih razvijali manjša podjetja (elektronika, predelava rib, predelava morskih alg v kozmetične namene, rekreacijski centri itd.), v katerih je našlo delo in zaslužek mnogo domačinov. Velik poudarek namenjajo izobraževanju mladih za pridobivanje določenih poklicev.

Projekt kmetijstvo je bil nekoliko manj uspešen. Program je predvideval razvijanje semenske proizvodnje krompirja in gojenje narcis, vendar rezultati niso bili pozitivni. V ta program so vključili tudi dopolnilne dejavnosti, saj so ugotovili, da samo kmetijstvo ne daje dovolj dohodka za preživetje družine. Poudarek so namenili ženskam in mladim na podeželju.

Projekt LEADER je finančno podprla EU v višini 50% predračunske vrednosti.

Rezultati prizadevanj kažejo, da je bila odločitev pravilno zastavljena. V dolino reke Moy se vračajo ljudje, ki so se nekoč izselili, tu najdejo delo in zaslužek mladi, skratka: iz nekoč revne doline se je razvila moderna turistično naravnana pokrajina.

Verjetno bi kazalo podobne oblike, kako doseči določene cilje pri razvoju podeželja, prenesti tudi na slovenska tla.

V torek smo se že navsezgodaj odpeljali proti mestu Leenane. Med potjo pa smo si ogledali ovčjo farmo (Hill Sheep Farm). Farma, ki deluje pod okriljem nevladne organizacije za razvoj kmetijstva, obsega 250 ha kmetijske zemlje v planini in 50 ha v dolini ob reki. Redijo 400 ovac, ki jih skozi vse leto izmenično pasejo na planini in v dolini. Del površin ob reki silirajo in s silažo krmijo v zimskem času tiste živali, ki v tem obdobju ostajajo v dolini (breje živali in ovce z jagnjeti).

Hlev za ovce

Foto: Jože Pratičnik

Farma je tudi nekakšen učni objekt, kjer skupaj s študenti proučujejo razne oblike prehrane, odbiro živali, rabo travinja, gojenje in zaščito pred boleznimi. Redno kontrolirajo prirastke, kvaliteto mesa in volne. Večina živali za zakol izvozijo v Španijo.

Od EU iz naslova varovanja okolja vsako leto dobijo po 6.000 irskih funtov po hektarju nepovratnih sredstev, sicer pa bi farma brez pomoči izkazovala izgubo.

V pristanišču Leenane smo se vkrcali na katamaran, ki nas je popeljal po fjordu Teh Killary. Morska ožina, ki je zarezana globoko v celino, je bila med drugo svetovno vojno zavetišče zavezniškega ladjevja.

Predzadnji dan našega popotovanja po Irski smo v bližini pristaniškega mesta Galway obiskali Regionalni center za razvoj podeželja. Seznanili smo se s projektom Teagasc. Center zaposluje preko 400 svetovalcev v 80 področnih izpostavah. Glavne dejavnosti centra so raziskovalna dejavnost, izobraževanje in svetovanje.

Na področju kmetijstva in razvoja podeželja vodijo več projektov, kako ohraniti število ljudi na podeželju in jim zagotoviti delovna mesta. Kot v ostalih deželah, članicah EU, se tudi na Irskem število ljudi, ki živijo na podeželju, zmanjšuje. Tako je bilo leta 1995 47.000 čistih kmetij in kar 118.000 kmetij, na katerih so vpeljane dopolnilne dejavnosti. Računajo, da bo leta 2005 samo še 50.000 kmetij, od tega 30.000 čistih kmetij. To pomeni, da je dohodek samo iz primarne kmetijske dejavnosti skoraj na vseh kmetijah preskromen, čeprav je povprečna velikost zemljiške posesti skoraj 27 ha. Prireja mleka, govejega mesa in reja

drobnice so glavne dejavnosti kmetijstva. Po podatkih iz leta 1999 so na Irskem redili 7 milijonov govedi, od tega 1,2 milijona krav molznic, 180.000 prašičev in pet milijonov ovac.

Ena glavnih dejavnosti, s katero se ukvarja center, pa je razvijanje turizma na podeželju kot oblika dopolnilne dejavnosti. Tako preko 30 svetovalcev v centru pripravljajo programe razvoja te dejavnosti, organizirajo tečaje, vodijo izobraževanje, predvsem mladih za delo v turizmu, izdajajo brošure, itd., skratka, strokovnjaki vidijo v turizmu eno glavnih dejavnosti pri ohranjanju in razvoju podeželja.

Center se ukvarja tudi z raziskovalno dejavnostjo in to za zelo široko področje znanj (tehnoške raziskave, ekonomika, prostorske ureditve, demografska vprašanja, zaposlovanje, itd.). Ob samem centru je tudi farma s kravami molznicami, kjer študenti opravljajo obvezno študijsko prakso. Na posestvu redijo 83 krav črno bele pasme s povprečno mlečnostjo 6.600 l po kravi. Osnovni krmi sta paša in travna silaža. Živali so na paši praktično noč in dan in skoraj vse leto. Glede kvalitete mleka imajo podobne predpise kot pri nas. Mogoče so za spoznanje manj ostri (uporaba antibiotikov pri zdravljenju mastitisa).

Popoldne smo si še ogledali pristaniško mesto Galway in za nakupe spominkov porabili še zadnje funte. Sicer pa so cene za naše razmere na Irskem dokaj visoke. Malo pivo na primer stane 2 funta, kar je skoraj 350 tolarjev. Sicer pa je glavna hrana Ircev krompir, katerega znajo pripraviti na sto načinov in moram priznati, zelo okusno.

Naslednje jutro, zadnji dan bivanja na Irskem, smo se poslovili od mesta Ballina in se z avtobusoma odpeljali proti vzhodu do letališča Dublin. Z rednimi poleti v štirih skupinah smo pozno popoldne pristali na letališču London in v večernih urah skupaj poleteli proti Ljubljani.

Ko je letalo po treh urah prijetnega leta pristalo na Brniku in smo se vračali vsak na svoj dom, je polno prijetnih občutkov in spominov na to, kar smo videli in doživeli v tej lepi deželi rodilo spoznanje, da veliko njihovih praktičnih izkušenj in načrtov prenesemo tudi na slovenska tla. Pri tem pa sta pomembna predvsem volja in denar. ▲

"TELEČJA" TOMBOLA NA PREVALJAH

AMALIJA CEKLIN, dipl.inž.agronomije

"Telečja" tombola na Prevaljah.

V okviru prireditev na Jesenskih srečanjih na Prevaljah se je društvo podeželske mladine Prevalje ponovno predstavilo s "telečjo" tombolo. Že tretja po vrsti je bila letos in v bistvu nekoliko drugačna od prejšnjih dveh. Tokrat so fantje in dekleta pripravili več dobitkov. Poleg teleta so bili na voljo še koza, ovca in kunec, kar je dalo "telečji" tomboli nov čar in seveda novo ime - "živalska" tombola. Kljub temu pa ta pestrejša izbira dobitkov v obliki domačih živali ni pritegnila veliko gledalcev. Karte za tombolo so mladinci prodajali že 10 dni pred prireditvijo in pa na samem mestu dogajanja pred družbenim domom na Prevaljah. Prireditev se je pričela v soboto popoldan. Sama tombola je potekala, kot je že znano: dobitnik teleta postane lastnik karte oziroma polja, kamor žival prvič blati. Kar v kratkem času je bilo vsega uganjanja konec. Srečna dobitnica teleta je bila domačinka s kmetije na Zelenbregu. Ostale živali so dobile lastnike z žrebom.

Skratka, prireditev je uspela. Živali so dobile nove domove, upajmo, da tudi prijazne in ljubeče lastnike, ki bodo znali ceniti podarjena živa bitja. Organizatorji tombole pa so si na koncu le oddahnili, saj se je vse končalo tako, kot je treba. Saj veste, žival ti jo lahko tudi nepričakovano zagode!

koroška banka

Koroška banka d.d., Slovenj Gradec,
bančna skupina Nove Ljubljanske banke

**KOROŠKA BANKA D.D. SLOVENJ GRADEC, Z VESELJEM SPOROČA
SVOJIM VARČEVALCEM IN VSEM OSTALIM KOMITENTOM,
DA JE V MESECU OKTOBRU URADNO ODPRLA OBNOVLJENE
PROSTORE POSLOVALNIC V MEŽICI IN NA RAVNAH NA KOROŠKEM.**

**KOROŠKA BANKA SE OB TEJ PRILOŽNOSTI STRANKAM ZAHVALJUJE
ZA POTRPEŽLIVOST V ČASU PRENOVITVENIH DEL IN
SE PRIPOROČA ZA NADALJNJE SODELOVANJE IN ZAUPANJE.**

Vaša banka
Koroška banka d.d.
Slovenj Gradec
bančna skupina
Nove Ljubljanske banke

IZ NAŠIH OBČIN

SLOVENJ GRADEC JE POČASTIL DAN OZN

IDA ROBNIK

Letos, 23. oktobra se je mesto Slovenj Gradec ponovno odelo v praznično opravo. V počastitev svetovnega dneva OZN so se zvrstile številne prireditve, med njimi v dopoldanskem času festival mladih na Glavnem trgu sredi mesta, kjer so nastopali številni glasbeniki, opoldne pa je bila otvoritev razstave otroških likovnih in literarnih del v Galeriji likovnih umetnosti. Osrednja proslava pod naslovom "Mir je v naših rokah" je bila zvečer v Galeriji likovnih umetnosti. Slav-

nostni govornik je bil veleposlanik - vodja misije Republike Slovenije pri Združenih narodih nj.eks.dr. Ernest Petrič, v programu pa so sodelovali mladinski pevski zbor 2. osnovne šole Slovenj Gradec, Giovanni Rijavec z godalnim kvartetom in oktetom Lesna ter učenci slovenskih ASP - net šol pod pokroviteljstvom UNESCO.

Proslave sta se poleg ostalih gostov udeležila tudi predsednik države Milan Kučan in njegova žena Štefka. ▲

MESTO GLASNIK MIRU

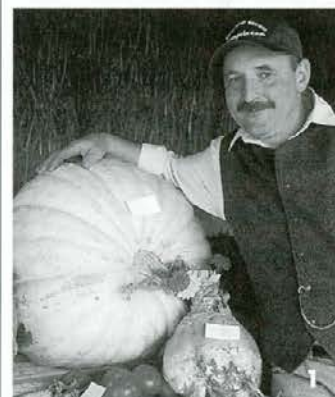

PEACE MESSENGER CITY

POZDRAV JESENI

FRANC JURAČ

Na turistični Foltanovi kmetiji v Mislinji, ki jo z uspehom vodi mladi gospodar Rudi Koren, so tudi letos aktivni člani Turističnega društva Mislinja pripravili jesensko prireditev pod naslovom POZDRAV JESENI. Na prireditvi so vrtničarji in okoliški kmetje prikazali svoje pridelke iz vrtov in njiv. Najtežji peteršilj, ki je tehtal 0,18 kg je na prireditvi prinesla Marija Koren, Friderik Tempran je na svoji kmetiji izkopal krompir težak 1,30 kg in izpulil rdečo peso, ki je tehtala kar 2,50 kg. Svojevrsten rekord pa je Jože Urbancel dosegel pri najtežji buči, ki je tehtala kar 50 kg, koleraba, ki jo je pridelal na domači njivi pa je bila težka 5,80 kg. Jože Dvorjak je letos pridelal skoraj osem kilogramov težko zeljno glavo, Anton Grobelnik pa se je na prireditvi predstavil z 29 različnimi biopridelki. Vsako leto pa se na prireditvi predstavi tudi naš nekdanji gozdni delavec Slavko Kaučič z gobami, ki jih nabere v gozdovih Komisije pod Roglo in okoli Glažute. Kot vsako leto pa so na letošnji prireditvi sodelovali tudi člani turističnega društva iz Središča ob Dravi, ki z turističnim društvom Mislinja že nekaj let prijateljsko sodelujejo. Na prireditvi pa so podelili še priznanja za najlepše urejeno okolico hiš, kmetij in podjetij v občini Mislinja. ▲

1. Jože Urbancel je pridelal najtežjo bučo.
 2. Naš nekdanji gozdni delavec Slavko Kaučič vsako leto predstavi gobe.
 3. Ikebane iz vrtnih pridelkov Mire Šumah iz Doliča.
 4. Jesenski pridelek
- Foto Franc Jurač

spec. spl. med. dr. METKA MARKOVIČ

Depresija je bolezen, ki zajame celotnega človeka. Vpliva na razpoloženje, počutje, mišljenje in vedenje, spanec, apetit in razna telesna dogajanja. Vpliva na to, kaj mislite o sebi in svojem življenju, kako čutite in doživljate svet okrog sebe. Depresija ni le prehodna slaba volja ali bežno žalostno razpoloženje. Prav tako ni posledica človekove šibkosti, zato je ni mogoče premagati le z močno željo in voljo. Depresivni ljudje ne morejo prisiliti sami sebe, da bi se počutili bolje, zelo pa občutijo posamezne znake depresije in mučnost depresije kot bolezen, med tem ko jih drugi ljudje pri njih skoraj ne opazijo.

Pomembno je, da svoje težave čim podrobneje opišete zdravniku, tudi tiste, ki se van ne zdijo pomembne.

Najpomembnejši znaki depresije:

- dolgotrajna žalost, tesnoba ali občutek praznine
- črnogledost, občutje brezupa
- občutja nemoči, brezvrednosti in krivde
- izguba zanimanja in veselja do stvari in dejavnosti, ki ste jih nekoč radi počeli
- izguba zanimanja in veselja do spolnosti
- nespečnost, zgodnje jutranje zbujanje ali pretirano spanje
- izguba apetita in teže ali pretirana ješčnost ali rejenje
- pomanjkanje energije, utrujenost in splošna upočasjenost
- misli o smrti, o samomoru
- nemir razdražljivost
- otežena koncentracija, spominjanje in odločanje
- različni telesni znaki, glavobol, prebavne motnje, bolečine povsod po telesu.

Ni nujno, da so ob depresiji izraženi vsi znaki hkrati. Možno je, da so najmočnejše izraženi in najbolj moteči prav različni telesni znaki depresije, tako da je morebitne ostale še težje prepoznati.

Potek depresije

Depresija se ponavadi začne

počasi in neprepoznavno in če je ne zdravimo, lahko traja tudi več mesecev.

Vzroki depresije

Na nastanek depresije vplivajo trije dejavniki: prirojene lastnosti, pridobljene lastnosti in življenske okoliščine.

Če je že kdo v družini imel depresijo je verjetnost, da zbolite večja, vendar se bolezen lahko pojavi tudi pri ljudeh brez družinske obremenjenosti.

Pomembno vlogo pri nastanku bolezni imajo človekove osebne lastnosti. Bolj ranljivi so tisti ljudje, ki ne zaupajo sami vase in v svoje sposobnosti in tisti, ki so pesimisti.

Depresijo lahko sprožijo različne življenske obremenitve, na primer kronična bolezen, denarne težave, težave v medsebojnih odnosih ali pa nenadni dogodki, ki spremenijo našo življensko utirjenost, na primer izguba drage osebe, izguba dela, upokojitev.

Zdravljenje depresije

Depresijo lahko zdravimo s psihoterapijo in z zdravili. Večinoma je pomembna kombinacija obojega. Zdravila omilijo in odpravijo bolezenske znake, psihoterapija pa nas podpira pri spopadanju z življenskimi problemi.

Antidepresivna zdravila ne povzročajo odvisnosti.

Pri vseh zdravilih je treba upoštevati, da učinkujejo šele po desetih ali dvajsetih dneh po začetku zdravljenja, zato je pomembno, da zdravil ne prenehate jemati prezgodaj. Zdravila je treba jemati še nekaj časa po tistem, ko se je počutje izboljšalo in so izginili vsi znaki depresije, najprej s postopnim manjšanjem odmerka zdravila, da ima naše telo čas za prilagoditev. Pri pogosto ponavljajočih depresijah pa je treba zdravila jemati tudi več let. Zdravila, ki zmanjšujejo tesnobo - pomirila in zdravila z uspavalnim učinkom nimajo antidepresivnega učinka. Včasih jih zdravnik predpiše skupaj z antidepresivnimi zdravili, ker pomagajo blažiti najbolj neprijetne znake depresije.

Stranski učinki zdravil so običajno blagi in prehodni, odvisni so od vrste antidepresivnega zdravila.

Najpogostejši stranski učinki antidepresivnih zdravil in kako jih ublažiti:

- suha usta - pijte vodo, žvečite žvečilni gumi, posesajte krheli pomaranče,
- zaprtje - jejte veliko žitaric, sadja, zelenjave,
- težave z mehurjem - praznenje mehurja lahko postane težje,
- težave v spolnosti - lahko so različne, posvetujte se z zdravnikom,
- zamegljen vid - minil bo hitro, zato ne potrebujete novih očal,
- vrtoglavica - iz postelje in s stola vstajajte počasi,
- zaspanost - bo hitro minila, ne vozite avta če ste zaspani,
- glavobol - navadno mine sam po sebi v nekaj dneh, zato ne jemljite zdravil zoper glavobol,
- slabost - ne traja dolgo in mine sama po sebi,
- nespečnost - če je zelo moteča se posvetujte z zdravnikom,
- vznemirjenost - če je trajna, kar je redko, se posvetujte z zdravnikom.

Psihoterapija - najpogostejše uporabljena je kratkotrajna, pri kateri poskuša terapevt skupaj z bolnikom najti bolj zadovoljivo reševanje življenskih problemov.

Kako si pomagati sami?

Depresija povzroči v človeku občutke utrujenosti, izčrpanosti, odvečnosti, nevrednosti, obupa in nemoči. Takšne črne misli in občutki so del depresije in niso v skladu z realnostjo, zato tedaj ne verjemite sami sebi in svojim občutkom. Ti bledijo in izginjajo, ko zdravljenje postaja učinkovito. To pa boste pospešili, če boste upoštevali naslednja priporočila:

- nikar si ne postavljajte težko dosegljivih ciljev in ne nalagajte si prevelikih odgovornosti,
- razdelite velike naloge na več manjših, rešujte eno za drugo,

ne pa vseh hkrati,

- ne pričakujte od sebe preveč, kajti to lahko le poveča občutek neuspešnosti,
- poskušajte biti v družbi, čeprav se vam zdi, da vam bi prijala samota,
- udeležujte se aktivnosti, ki vas lahko razvedrijo (šport, kino, družabna in religiozna srečanja), ne bodite razočarani, če tudi tedaj vaše razpoloženje ne bo takoj boljše,
- vzemite si čas, da boste v miru pojedli hrano, ki naj bo pripravljena tako, da bo privlačna na pogled, okusna, sveža in zdrava,
- skrbite za svoje telesno počutje in telesno kondicijo, razgibajte se, pojdite v naravo, tudi v mestu hodite čim več peš,
- skrbite za svojo zunanost, negujte svoje telo, tudi če se vam zdi odveč, bodite pozorni na to, kako ste oblečeni, kakšen je vaš videz,
- ne utapljajte vaše potrtosti v alkoholu, tudi tedaj ne, ko imate občutek, da bi alkohol izboljšal vaše razpoloženje,
- odložite velike življenske odločitve (poroka, ločitev, menjava službe), posvetujte se z nekom, ki ima bolj realno sliko o vas, kot jo imate sami o sebi,
- ne pričakujte, da bo vse na hitro prešlo samo od sebe, ne zvalite krivde sami nase, če izboljšanje ne bo tako hitro, kot ste pričakovali,
- nikar ne premlevajte svojih črnih misli in jih sprejemate kot realnost; so le del depresije in bodo prešle, ko bo ta minila.

Pomembno je, da o svojih težavah govorite, čeprav se počutite izčrpani in nezanimivi za druge. Vaši domači in prijatelji vam lahko pomagajo le tedaj, če vedo kaj je z vami. To jim lahko poveste le vi in tega ne more storiti nihče namesto vas. Ne jemljite nobenih zdravil po lastnem preudarku in ne upoštevajte nasvetov glede zdravil od nikogar drugega kot od svojega zdravnika.

Kako pomagati depresivnemu?

Najpomembneje je, da depresijo prepoznamo kot bolezen in je ne zamenjamo z začasno žalostjo.

Depresivnega poskušajte razumeti, bodite z njim potrpežljivi in spodbudni. Pogovarjajte se z njim in ga pozorno poslušajte, ne preslišite misli o samomoru, ki so pogosto izrečene in prevečkrat prezrte! Pojdite z depresivnim na sprehod, v kino, v družbo. Spodbujajte ga k aktivnostim, ki so ga nekoč veselile, vendar ne zahtevajte preveč, da ne bi povečali njegovih občutkov neuspešnosti. Ne obtožujte depresivnega, da je bolan manj kot pripoveduje, ali da nima trdne volje in se ne more spravi skupaj. Ne bodite nestrpni do njega in spodbujajte prepričanje, da je depresija sicer huda, vendar le začasna bolezenska motnja, ki bo minila in se bo počutil kot nekdanj. ▲

Vir: Kaj je dobro vedeti o depresiji, Center za mentalno zdravljenje, Psihiatrična klinika v Ljubljani

VIHARNIK

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d.d.
2380 Slovenj Gradec,
Vorančev trg 1
Telefon: 88/ 43-332,
Faks: 88/ 42-684
E-mail: gozd.slg@gg-sg.si
Direktor: Silvo Pritrznik
Uredniški odbor: Ida Robnik in Gorazd Mlinšek
Glavna urednica: Ida Robnik
Likovna urednica in grafično oblikovanje: Marlena Humek
Oblikovalska realizacija: Dizajn studio Humek
Tehnični urednik: Alfi Hutter
Priprava za tisk in fotoliti: Grafična forma Hutter, Maribor
Tisk: ZIP CENTER, Ravne na Koroškem
Naklada: 1750
Vse pravice pridržane, © Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec 2000. Fotografije © avtorji

Naslovničnik:

Jesenski gozd in skupina delavcev gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec z direktorjem GG INPO Dragom Jurharjem na Pohorskih planjah.

Avtorja fotografij: Ivan Dvoršak in Ida Robnik

GRIPA, STOP!

Zavod za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem

Blíža se čas gripoznih obolenj, zato je potrebno misliti na zaščito.

Najučinkovitejša zaščita je pravočasno cepljenje!

Cepite se lahko v ambulanti Zavoda za zdravstveno varstvo na Ravnah, vsak ponedeljek, sredo in petek v času od 7.30 do 9.30 v vseh splošnih ambulantah zdravstvenih domov in pri svojem izbranem zdravniku.

Cepimo z 1 - kratno injekcijo prečiščenega cepiva, ki praviloma ne povzroča reakcij!

Starejši nad 65 let se lahko istočasno zaščitijo tudi proti bakteriji, imenovani pneumokok, ki povzroča nevarne pljučnice in druga težja obolenja.

Informacije dobite pri izbranem zdravniku in/ali v naši ambulanti.

POMEN SADJA V ZDRAVILSTVU

MILENA CIGLER GREGORIN, inž.agronomije

H RU Š K A

September, oktober in november so meseci, ko nas narava obdarja s sadeži najbolj obilno. Takrat rodijo jabolane, hruške, breskve, češnje, v višinskih krajih še češnje, ringloji, nešplje in drugo sadje.

O sadežih kot viru zdravja smo že veliko slišali, toda nič ne škoduje, če to znanje obnovimo. Danes vam predstavljam hruško.

Hruške so priljubljeni sadeži pri odraslih in otrocih. V nasprotju z večkrat kislim jabolkom so hruške ponavadi sladke ali celo medeno sladke. Hruške izvirajo iz Azije in ljubijo milo in toplo, a ne prevroče podnebje, zato jim zelo ustreza podnebje srednje in južne Evrope. Težko prenesejo zmrzal med zgodnjepomladanskim cvetenjem. Sadeži iz takih dreves postanejo leseni in kiselkasti.

Hrušk ne moremo shranjevati vse leto tako kot jabolka, lahko pa jih hranimo dolgo v zimo.

Zdravilnost hrušk

Zdravilna vrednost hrušk je v tem, da vsebujejo veliko vode, zato raztopljene hranilne snovi zelo hitro preidejo v črevo. Hruške delujejo čistilno, urejajo prebavo in zdravijo druge nepravilnosti, razstrupljajo telo in pomagajo pri ledvičnih težavah in težavah z mehurjem.

Hruške vsebujejo zelo veliko folne kisline (pomembne za rast in nastajanje krvi), kalija (zmanjšuje količino vode v tkivih) in C - vitamina (za imunski sistem).

Mnogi ljudje trpijo zaradi pomanjkanja folne kisline. Ta je, kot vitamin B, nepogrešljiva pri izgradnji telesnih hormonov. Kdor tu in tam zaužije kakšno

hruško, pozitivno vpliva na svoje notranje počutje.

Uporaba hrušk v kuhinji

Iz hrušk lahko pripravimo prav toliko okusnih jedi kot iz jabolk. So izvrstna priloga sirom, izbran dodatek sadnim in drugim surovim solatam, osnova številnim sadnim sladicam in še mnogim drugim jedem. Stisnemo jih lahko v zdrav sadni sok, ki ga povremo v mošt in iz njega prekuhamo izvrstno sadno žganje.

Priprava hrušk

Bodimo pozorni na prezrele plodove, na katerih se že kažejo

rjave pege. Ti se kmalu pokvarijo in izgubijo vitamine. Ker hruške pri skladiščenju ne ostanejo dolgo vitalne, jih obdelajo s sredstvi za zatiranje plesni ali voski. Zato raje poiščimo domačo hruško ali jo kupimo v trgovini z naravno prehrano (ker je lupina posebej hranljiva). Hrušk ne smemo hraniti predolgo in jih ne smemo segrevati, ker izgubijo pomembne vitamine. Pri driski ne smemo uživati prevelikih količin hrušk. ▲

Vir: Klaus Oberbeil dr. med. Christiane Lentz/ Zdravilna moč sadja in zelenjave

**ZAVAROVALNICA
MARIBOR**

ZAVAROVALNICA MARIBOR d.d.
Podružnica SLOVENJ GRADEC

tel.: 88 41 591, 88 41 881, 88 41 882, fax: 88 41 814

Zavarovalnica Maribor d.d.

**zanesljiv partner za vse
vrste zavarovanj.**

**Zavarovalnica
z najdaljšo tradicijo
in največ
zavarovanci
na Koroškem!**

Črna na Koroškem je mala gorska vasica in kot ljudje radi rečejo, da je že kar na »koncu sveta«. Pa vendar zaradi svoje utesnjenosti tu ljudje še vedno držijo skupaj; tujca nekaj časa zvezdavo opazujejo, navsezadnje pa le ta ostane tu in se popolnoma prilagodi ali pa že po kratkem času oddide.

V svojem sestavku nimam namena pisati ne vem koliko o Črni, pač pa bi rad opisal le to, da je stisnjena med čudovite, že kar gorske bisere – Peco, Raduho, Olševo, Smrekovec in Uršljo goro. Ljudje so na te planine navezani. Že od nekdaj so jim te planine nudile, bodisi divjačino iz njihovih gozdov, bogatih z divjadjo, na vrhovih so sočne trave in živina v hlevih bi marsikdaj kar na glas izrazila željo po tej travi, tudi les iz teh gozdov je poznan kot zelo uporaben, tu so čiste vode katerih barve so odvisne le od kamnine po katerih teko, tu so raji za nabiranje gozdnih sadežev in verjetno sem pozabil še kaj.

Res ni čudno, da so prav tu doma izvrstni alpinisti, ne samo eden najboljših mladih Grega Lačen, že pred njim so orali plezalne ledine v naših in tujih gorstvih Drago, Dodi, Edi, Rajč, Milan.....

Ta navezanost na bližnje vrhove je tudi eden od vzrokov, da se osmošolci Osnovne šole Črna vsako leto v septembru odpravijo na enega teh vrhov. Zdaj, zadnja leta je to Peca, že kar nekakšen simbol Mežiške doline, kajti v njenih nedrih počiva pravičen vladar Kralj Matjaž in ko učenci vsako leto preštejejo kolikokrat se mu je že brada navila okrog kamnite mize, vidi jo in upajo, da je čas njegove vrnitve in pravičnega vladanja blizu.

Na šoli pa navadno na ta pohod poleg učiteljev povabijo tudi planinskega vodnika in gozdarja. Seveda izlet ni samo izlet, na njem se je potrebno tudi kaj

Pogled na Peco od Matvoza.

naučiti. No in tu pomagamo gozdarji in planinci, kajti le ti najbolj poznajo orientacijo, nudenje prve pomoči v gorah, spreminjanje rastlinstva po višinskih pasovih, pa kako se rastline prilagodijo na spremenjene klimatske razmere in še kaj.

Tokrat so nas šolski avtobusi pripeljali do »Karavle na Terčovem«, kajti na »Holcplacu« je bilo veliko lesa in nekaterim te dobre pol ure dodatne hoje ni najbolj odgovarjalo. Kaj kmalu so se pojavile prve znojne kaplje na licih, iz ramen so smukali nahrbtniki in mlade roke so v njih iskale steklenice. Izoblikovale so se skupine; najhitrejši bi najraje kar leteli, potem tisti povprečni, ki jih je največ in na koncu tisti s težavami.

V to našo šolo je v začetku leta pričel hoditi tudi učenec iz tujine. Starše je v naše kraje pripeljalo boljše plačano delo, stanovanje; skratka pogoji, ki so jih kar »prisilili«, da so ostali v Črni. Sin je običajen osmošolec; suh, dolg, malo ga muči puberteta, skratka »vklupil« se je v razred. Črna mu je bila najvišja točka, kamor je do sedaj stopil, kajti do sedaj je živel namreč v velemestu.

»Do koč pa res moram,« je sam sebe spodbujal in res, do koč je še kar nekako šlo. Kmalu sem opazil, da ne stopi na nobeno skalo, da pred njimi kar otrpne in da se zelo drži zgornjega roba sicer široke steze.

Obvezen počitek in malica je običajno pri koči in seveda so ga tudi tokrat podelili učitelji. Namreč iz svojih nahrbtnikov so na-

zadovoljstva, videl boš Savinjske Alpe, morda tudi Triglav, polovico Avstrije, morda gamse, splačalo se ti bo«. Minilo je deset, petnajst minut bolj tišine, vsak pri sebi sva razmišljala. Nazadnje je le rekel besede na katere sem upal: »Poizkusil bom, navsezadnje če vsi morejo, bom tudi jaz.« In res, čez skale sva šla tipaje, vsak njegov korak je sledil mojemu. »Se malo, čez »tagrdo« sva že,« sem ga tolažil.

Široka pot, travnik in le manjša strmina in tudi midva sva prilezla na vrh. Seveda za pogumno dejanje, za vložen trud mora biti priznanje in dobila sva jo oba; fant z enkratnimi, za njega prvin-skimi pogledi na Savinjske Alpe, Avstrijo, nekje v daljavi se je videl

Plibersko polje s Pece.

mesto vsega drugega privlekli naloge iz poznavanja orientacije, topografije in poznavanja rastlin. »Pri vseh skupinah so bili komentariji podobni, češ vsaj tu bi nam lahko dali mir. Pa vendar, s skupnimi močmi so bili problemi hitro rešljivi in po dobri uri smo nadaljevali pot. Zaradi različne telesne pripravljenosti smo se dogovorili, da gremo vsi po »navadni poti« in ne po »zavarovani«.

No, iz Male Pece je kar strmina in fant je vedno bolj zaostajal. »Bom pa jaz šel za njim bolj počasi,« sem se kar sam javil. Prišla sva do prvih skal. »Gospod, jaz pa ne bi šel naprej,« je kar naenkrat rekel in sedel na skalo, »ne vem strah me je, vrti se mi.« V lice je bil blede, poznalo se mu je da ga je res pošteno strah. »Veš le tu je malo bolj težko, boš videl da ti bo premagani strah prinesel obilo

Triglav, za mene pa je bilo poleg pogledov tudi zadovoljstvo, ko je mladenič s solznimi očmi rekel: »Hvala vam, zelo sem vam hvaležen, premagal sem strah, istočasno pa vidim kako lepa je ta vaša Slovenija, ki je odslej tudi moja. O, kako bodo moji domači ponosni name.«

Po obveznem slikanju na vrhu in po ponovni malici je sledila vrnitev v eno najlepših gorskih dolin v Toplo. Tu pa mladenič ni hodil več zadnji, premagal je strah in rekel je, da to vsekakor ni zadnja planina, ki jo je obiskal.

Tudi pisec sem sam pri sebi sklenil, da to ni zadnje sodelovanje z šolarji, kajti toliko pristnosti, toliko posrečenih domislic ne srečaš med odraslimi, navsezadnje pa bodo ti že čez nekaj let odrasli ljudje drugače gledali na gozdarje. ▲

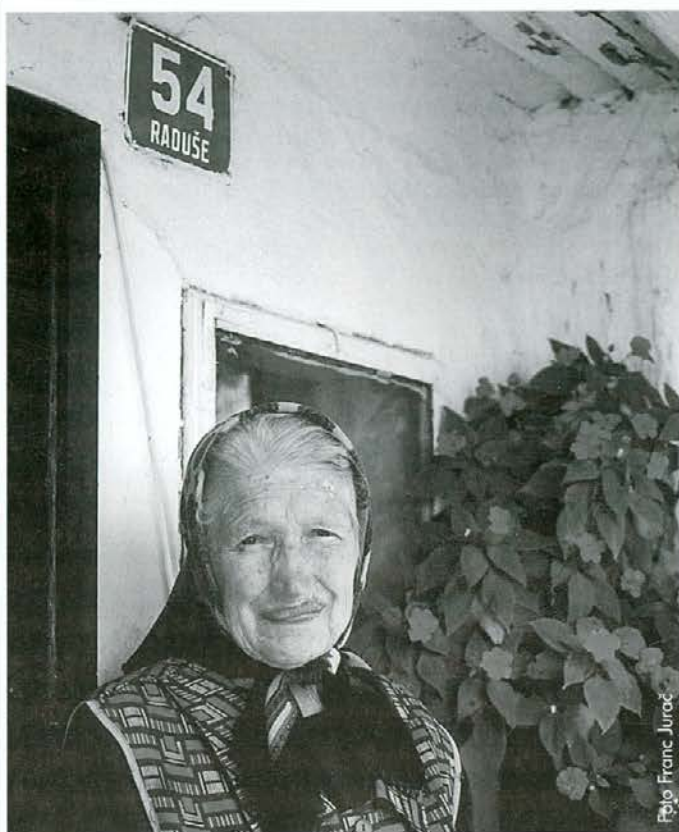
NA STARA LETA JI JE V HIŠI ZASVETILA ELEKTRIČNA LUČ

FRANC JURAČ

Za 86 letno Apolonijo Meh iz Raduš pri Slovenj Gradcu je bil najlepši trenutek v življenju, ko je na kmetiji električna luč zamenjala petrolejko. Pri napeljavi elektrike so pomagali: mestna občina Slovenj Gradec, Elektro Slovenj Gradec, otroci in sosedje.

Najlepši in gotovo najsrečnejši trenutek v življenju je pred dnevi doživela 86-letna Apolonija Meh iz Raduš 54 pri Slovenj Gradcu, ko so na njeno kmetijo delavci Elektra Slovenj Gradec napeljali elektriko, na kmetiji pa je zasvetila žarnica. "Ne vem, kaj naj vam rečem ob tem, ko sem pri 86 letih doživela gotovo najsrečnejši trenutek v svojem življenju, ko so mi na kmetijo napeljali elektriko. Ob tem veselju ne morem skriti solz, da sem končno tudi jaz dočkala trenutek, da bo tudi na naši kmetiji svetila elektrika. Nadvse sem hvaležna mestni občini Slovenj Gradec, delavcem Elektra Slovenj Gradec in mojim otrokom, ki so mi pomagali, da sem končno na kmetijo dobila elektriko", pravi Apolonija Meh.

Košutnikova kmetija v Radušah

Apolonija Meh

je bila doslej v tem kraju edina brez elektrike in kot pravi Apolonija Meh, na kmetiji, ki je v strmih rebrih pod Uršljo goro ni bilo nikoli dovolj denarja, da bi si lahko elektriko napeljali že prej. Potem, ko ji je leta 1968 umrl mož, otroci pa so odšli, je na kmetiji Apolonija ostala sama. Skromna in strma kmetija pa ni dajala toliko dohodka, da bi si lahko Apolonija Meh na kmetijo sama napelajala elektriko. S pomočjo mestne občine in delavcev Elektra Slovenj Gradec, njenih otrok in sosedov pa se ji je dolgo letna želja le uresničila. "Zdaj, ko imam elektriko si želim še hladilno skrinjo in televizijski sprejemnik, da bi lahko ob večerih malo pogledala, kaj se dogaja po svetu. Pralnega stroja pa si zaenkrat ne morem kupiti, sicer tega ne pogrešam, ko pa mi sedaj vse operejo in zlikajo hčerke. Če pa bom le mogla prištediti kakšen tolar pa si bom kupila pralni stroj. Staro petrolejko in leščerbo, ki sta mi vse življenje svetili, pa bom skrbno hranila, mogoče mi še bosta prišli prav, ko bo zamnjalo elektrike", je v šali dejala Apolonija Meh. ▲

NA PAŠKEM KOZJAKU SO SE SREČALI SOŠOLCI

FRANC JURAČ

Skoraj 45 let je minilo, ko je takrat na šolo na Paški Kozjak hodilo in obiskovalo pouk preko 35 učencev iz krajev Vitanja, Dobrne, Velenja in Mislinje. Za mnoge takratne učence pa je bila pot v šolo zelo naporna, saj so mnogi prihajali v šolo tudi po tri ure daleč peš, v zimskih mesecih pa je bila njihova pot še daljša. V slabih šolskih prostorih in v težkih učnih pogojih sta takrat na šoli poučevali kombiniran pouk učiteljici Franja Plešnik-Zorman in Ivica Kovačič-Matajdl. Na pobudo takratne učenke Milene Zuželj iz Slovenj Gradca so se v Planinskem domu na Paškem Kozjaku zbrali sošolci in sošolke, medse pa so povabili tudi učiteljici Franjo Plešnik - Zorman in Ivico Kovačič-Matajdl. Na prijetnem srečanju so obujali spomine, na šolska leta, ki so jih preživljali na Paškem Kozjaku, na drugi najvišji šoli v Sloveniji. Odslej bo srečanje tradicionalno. ▲

Skupinski posnetek udeležencev srečanja osnovnošolcev na Paškem Kozjaku.

ZAHVALA SPONZORJEM

MAJDA KLEMENŠEK, prof.

Skupina dijakov in profesorjev Gimnazije Slovenj Gradec je v poletnih počitnicah v 16 dneh odkrivala lepote in znamenitosti Provanse, Španije in Portugalske.

Sponzorji

- **Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec d.d.**
- **Zavarovalnica Triglav, Poslovna enota Slovenj Gradec**
- **Pa Gat Slovenj Gradec**

so nam darovali popotne dobrote in majice. Zahvaljujemo se jim, njihova imena pa smo ponesli do najbolj zahodne in južne točke evropske celine. ▲

BOGAT PRIDELEK PESE

FRANC JURAČ

Kljub letošnji suši, ki je pestila skoraj vse leto, je Marija Naglič iz Šmartna pri Slovenj Gradcu uspelo pridelati bogat pridelek pese in med peso je bilo veliko tudi takšnih, ki so tehtale

preko deset kilogramov. Marija Naglič pa ima doma še eno zanimivost. Pred petnajstimi leti je posadila palmo, ob skrbni negi vsa leta pa ji je letošnje leto palma zacvetela. ▲

Marija Naglič z vnuki Leonom, Tejo in Špelo pri puljenju pese.

REKORDNA DEŽNIKARICA

FRANC JURAČ

Ko je Anton Šumah mlajši iz Spodnjega Razborja pri Slovenj Gradcu nabiral gobe, se mu je nasmehnila nenavadna gobarska sreča. Ob robu gozda je našel rekordno dežnikarico, njen klobuk je v premeru meril 45 cm, tehtala pa je 1,80 kg. Ko so dežnikarico doma ocvrli se je z njo nasitila kar cela družina.

Gobarsko srečo pa je imel tudi Andrejček Dežman iz Pake nad Mislinjo. Pri stikanju za gobami je našel pravo družino dežnikarjev, kar blizu dvesto jih je bilo večjih in manjših, da pa jih je lahko odnesel domov je potreboval kar koš. ▲

▲ Anton Šumah mlajši

Andrejček Dežman je dežnikarice nabral kar v koš, levo Ana Javornik.

ZALJUBLJEN V ČEBELE IN SADJE

FRANC JURAČ

Župan mestne občine Slovenj Gradec Janez Komljanec si je ogledal polnilnico medu.

Jože Repas v svojem sadovnjaku.

Bilo je pred dvanaajstimi leti, ko je Jože Repas iz Raduš začel razmišljati o čebelah in čebelarjenju, ob enem pa tudi o sadjarstvu. V Radušah pod vznožjem Uršlje gore je kupil manjše posveto in začel. Veliko truda in dela sta z ženo vložila, da sta sploh lahko začela s sadjarstvom in čebelarjenjem. "Ko sem začel najprej s čebelarjenjem mi je pri tem veliko pomagal čebelar Detečnik iz Podgorja, pri katerem sem si sposodil prve čebele, da so mi oprasile sadno drevje. Potem pa je bil on moj mentor, ki me je popeljal v čebelarstvo. Prvi moji začetki so bili bolj skromni, ko pa sem spoznal, da je čebelarstvo lahko tudi donosno, sem začel s čebelarjenjem. Na začetku sem imel le nekaj panjev, pozneje pa sem jih povečeval. Vse od mladosti pa sem imel tudi veliko veselje do zemlje, saj sem se rodil na kmetiji, zato sem nekaj let skoraj po celotni Mislinjski dolini iskal primerno zemljo, na kateri bi začel s sadjarstvom. Tu v Radušah pa sem končno le našel tisto česar sem iskal in začel. Začetki so bili zelo težki pa vendar ob vztrajnem delu sva z ženo začela z urejanjem sadovnjaka in z saditvijo mladih sadnih dreves. Danes so že vidni prvi uspehi dela, ki sva ga vložila v mladi sadovnjak. Najprej sva zečela urejati manjši sadovnjak, z leti pa se je povečeval tako, da je danes v sadovnjaku zasajenih okoli tisoč sadnih dreves raznih sort sadja od ranih do poznejših. Pri tem pa

naj povem, da imam skoraj polovico sadovnjaka urejenega s sistemom namakanja, kar mi je ob letošnji suši veliko pomagalo. Ob tem, da imam zelo dobro in sodobno urejen sadovnjak, čutim osebno zadovoljstvo, ko vidim, da je moj trud in trud žene poplačan. Vesel pa sem tudi ob tem, ko mi je v sadovnjaku uspelo posaditi novejša sorte sadja, po katerih je danes veliko povpraševanje. Trudim pa se in upam, da mi bo uspelo posaditi še novejša sorte sadja katerega ni treba škropiti proti škodljivcem in boleznim. Vsekakor pa sem v sadovnjaku dal prednost tudi sadju starih sort, za katere je še vedno veliko povpraševanje," pravi Jože Repas.

Po nekaj letih pridnega čebelarjenja, pa se Jože Repas lahko pohvali tudi s polnilnico medu in prodajo čebeljih izdelkov. "Strogi higijenski predpisi okoli prodaje medu so mi narekovali, da sem se odločil tudi za polnilnico medu in za ureditev prodajalne čebeljih izdelkov. Za vse to sem si moral pridobiti mnoga soglasja in dovoljenja. To je ena izmed prvih zasebnih polnilnic medu v Sloveniji in prodajalna čebeljih izdelkov. Svoj med in čebele pridelke pa sem poimenoval - Darovi narave izpod Uršlje gore - to pa zaradi tega, ker moja majhna kmetija leži pod nederji Uršlje gore, tu pa je še narava čista in zdrava in nedotaknjena s kakršnim kolim onesnaženjem. To pa vsem nam veliko pomeni," meni Jože Repas. ▲

VOVKARSKI PIKNIK

JOŽE TASIČ, ML.

V zaselku Vovkarje med Mislinjo in Dovžami so že 1984 leta prvič organizirali Vovkarski piknik iz denarja, ki je ostal pri gradnji lokalnega telefonskega omrežja. Vovkarski piknik pa so od tedaj spremenili v tradicionalno poletno srečanje vaščanov, popestrjeno z raznimi družabnimi in športnimi igrami, ki ga ne more zmotiti niti nevihta ali kakšna druga vremenska nepravilnost. Vovkarski piknik sta prejšnja leta priredili po dve različni družini v vasi, letos pa ga je priredilo domače športno-rekreacijsko društvo. Piknika v Svečkovi jami (na sliki) pa se je udeležilo preko 80 vaščanov. ▲

* 1915
+ 2000

LEOPOLD GORENŠEK,
Volenov Polda

V četrtek, 21. septembra 2000 so se Hotuljci na pokopališču pri sv. Marjeti v Kotljah za zmeraj poslovili od svojega dobrega občana Leopolda Gorenška - Volenovega Poldana, kakor so ga po domače klicali vsi, ki so ga poznali.

Rodil se je 11. oktobra 1915, umrl pa nenadoma in nepričakovano 18. septembra 2000, pred skoraj dopolnjenim 85 letom življenja. Rojen je bil v letu, ko je po Evropi divjala krvava prva svetovna vojna. Njegov oče je bil eden izmed številnih sinov Štručeve rodbine Gorenškov na Brdinjah, ki se je razrasla v eno danes najštevilčnejših družin v Kotljah. Oče je moral kmalu zapustiti rodno Štručevo hišo in si poiskati streho nad glavo drugod. Zato je bil tudi Polda rojen v nekdanji Jankovi bajti (današnjem Krbevu) na Brdinjah. Osnovno šolo je obiskoval v Kotljah. Po končani šoli je služil za pastirja in hlapca okrog po kmetijah, dokler ni zaradi brezposelnosti leta 1938 pobegnil v Avstrijo, kjer se je zaradi priprav na vojno dobilo delo. Iz Celovca je leta 1943 odšel v partizane, kjer je bil kot poznavalec terena odgovoren za prehrano otrok in partizanskih štabov. Gotovo bi bil žrtev nemškega napada pri Jurčku v Podgori, če ga dolžnost ne bi klicala, da je pred napadom zapustil Jurčkovo hišo in se napotil proti Brdinjam. Leta 1945 je bil demobiliziran in sprejet med ljudske miličnike. Leta 1946 je skupaj z drugimi bivšimi borci odšel v Prekmurje. Tam sta se istega leta vzela in civilno poročila z Ančko Štruc, februarja 1947 pa sta na skupni poroki treh parov, treh bratov, svojo poroko ponovno potrdila v Kotljah. V zakonu so se jima rodili štirje otroci, od katerih trije še živijo.

Polda se ni več vrnil v Prekmurje, ker je bilo zaradi razvoja železarne na Ravnah dovolj dela doma. Oba z bratom Maksom sta bila mojstra za gradnjo hiš in sta si že leta 1952 na svojih parcelah na Brdinjah v Kotljah pričela graditi hišo. Zgradila sta hišo dvojček in se preselila vanjo že leta 1954. V letih 1976 do 1980 sta Polda in Maks tudi meni pomagala graditi hišo na Brdinjah. Poldetu se za njegov delež in trud pri gradnji moje hiše prisrčno zahvaljujem.

Volenov Polda je bil dober po duši. Bil je rahlo šegav in prijeten sogovornik. Slovenec! Bil je član ZB Kotlje vsa leta po vojni, v zadnjih letih pa je bil tudi član odbora ZB Kotlje.

Vsi se ga bomo spominjali kot prijetnega, dobrodušnega človeka, znanca in prijatelja, ki je vedno priskočil na pomoč tistim, ki so pomoč potrebovali.

Rok Gorenšek

V SPOMIN

31. oktobra mineva leto dni, od kar nas je mnogo prezgodaj zapustila naša draga mama

FANIKA KOTNIK
iz Završ pri Mislinji.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki se z lepo mislijo ustavite pri njenem grobu. Hvala tudi tistim, ki ji prižigate svečo.

Njeni: sin Jože in sin Mirko z družino.

Solza kane mi iz očesa,
pred menoj je tvoj obraz.
Odšla si tiho, brez slovesa,
mirno spiš in čakaš nas.
Imela težko si življenje,
nikoli več ne čaka te trpljenje.

* 1927
+ 2000

HELENA MERKAČ,
Breznikova Lenčka

Smrt je neumorna in neusmiljena. Neutrudljivo nam jemlje najboljše ljudi, najdražje, sorodnike, prijatelje, sosede in znance, ljudi, ki smo jih imeli radi in se le težko sprijaznimo s kruto resnico, da jih ni več in jih nikoli več ne bo. Tak človek je bila tudi Helena Merkač, Breznikova Lenčka po domače.

Lenčka je izhajala iz stare hotuljske rodbine. Rojena je bila 13. avgusta 1927 leta, umrla pa je 17. julija 2000 v 73 letu življenja.

Lenčka se je leta 1946 zaposlila na Šrotneku, kjer je bila skladiščnica. Tu je doživela nesrečo, ko so jo zasule buče in jo poškodovale. V tem času je bila tudi noseča, vendar je kljub nesreči rodila zdravega otroka, punčko Silvo, ki jo danes mnogi poznajo kot profesorico Silvo Sešelj.

Leta 1947 je Lenčka obiskovala trgovsko šolo v Radljah, pozneje, v petdesetih letih pa je postala poslovodkinja trgovine kmetijske zadruge Prežihov Voranc v Kotljah. Delati je začela v starih prostorih pri Štalekarju, pozneje pa je delala v novozgrajenih trgovskih prostorih v Združenem domu v Kotljah. Bila je poslovodkinja, trgovka in delavka, vse obenem. Bila je pridna, vestna in natančna pri delu. Do strank je bila prijazna, vedno nasmejana, zgovorna in pripravljena pomagati. Ljudje in vodstvo zadruge so jo zaradi teh njenih dobrih lastnosti spoštovali in zelo radi imeli. Njeno delo v zadrugi se je končalo, ko so se kmetijske zadruge leta 1961 združile, Lenčka pa se je tisto leto poročila z logarjem Andrejem Merkačem, s katerim sta si zgradila hišo v Dobji vasi, kamor sta se preselila.

Breznikovi so bili tudi zavedna družina. Najstarejša sestra Micka je bila v partizanih v Bračičevi brigadi.

Pogrešali bomo našo Breznikovo Lenčko. Vsi, ki smo jo poznali, jo bomo ohranili v lepih spominih.

Rok Gorenšek

V SPOMIN

ALOJZ KREMZER

1930 – 1995

Veliko časa mora preteči, da lahko le delno zabriše bolečino ob izgubi dragega človeka. Pet let je vse prekratek čas, spomini so še vse preveč živi, bolečina močna, rana skeli.

Hvala vsem, ki se nanj spomnite, ki ob njegovem grobu posojite in mu prižgete svečo ali nanj položite rože.

Sorodniki, prijatelji, znanci

• 1925
+ 2000

JOŽE OSOJNIK

Sredi septembra smo se poslovili od dragega očeta, dedija in pradedija Jožeta Osojnika.

Prvorojenec Jože Osojnik se je rodil očetu Urbanu in materi Mariji 24. avgusta 1925 leta v Golobovi bajti v Koprivni. Svoja otroška leta je preživel v tej majhni vasici, kjer se je soočil tudi s prvimi črkami, številkami in tudi s prvimi napotki za življenje.

Ker pa družina Osojnik ni bila tako majhna, bilo je namreč kar devet lačnih in nepreskrbljenih otrok, se je moral oče Urban skupaj z družino leta 1938 preseliti v zanj čisto neznan kraj, v Rakovec na Pohorje, kjer se je zaposlil pri grofu Thurnu kot gozdar in lovec. Ta sprememba je bila za Jožeta zelo boleča, saj se je moral v Koprivni posloviti od svojih prijateljev in sošolcev, osnovno šolo pa je moral dokončati v Rakovcu.

Po končani osnovni šoli se je začel zanj najtežji zrelostni izpit, saj je moral kot 17 - letni deček, poln hrepenenja in idej, oditi v nemško vojsko 1942 leta. Med tem časom je bil ranjen v Rusiji, zato so ga pripeljali v bolnišnico na Dunaj. Od tam so ga spustili na krajši dopust domov, od koder je kmalu za tem skupaj z bratom Tončijem pobegnil med partizane. Maj, 1945 leta je bil za očeta Urbana in mater Marijo verjetno eden izmed najsrečnejših mesecev, saj sta se oba sinova vrnila živa iz vojske.

Kmalu za tem se je Jože za nekaj časa zaposlil pri milici, postal je komandir milice v Slovenskih Konjicah, nato pa se je zaposlil pri Gozdnem gospodarstvu Celje. Med tem časom pa je spoznal tudi svojo življensko sopotnico Vido Laznik, s katero se je poročil 5. maja 1947 leta. Rodili so se jima trije otroci - hči Erika ter sinova Zdenko in Vili.

Zaradi zaposlitve, pa tudi zaradi tega, ker nikakor ni mogel pozabiti svojega rojstnega kraja, se je spomladi leta 1955 sprva sam odpravil iskat službo v Crno na Koroškem, jeseni še istega leta pa je tja preselil tudi svojo družino in sicer na Mlinarsko v Bistro. Tukaj se je zaposlil kot gozdni delavec, nazadnje pa je delal na strojnem obratu Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec kot traktorist. Leta 1979 je šel v invalidski pokoj.

Ker je izredno ljubil naravo in je bil tudi član zelene bratovščine, se je po upokojitvi odločil, da bo postal upravnik planinske kočice na Ježevem. Z ženo Vido sta tako preživela na tej koči kar deset let, družbo pa so jima delali poleg drugih obiskovalcev tudi njuni vnuki in vnukinje. Leta so hitro minevala in postala sta tudi pradedek in prababica - na te sta bila v teh zadnjih letih življenja še posebej ponosna.

Njun zakon je trajal 50 let, 5. maja 1997 sta imela namreč zlato poroko, ki pa sta jo želela praznovati skupaj s 70 - letnico ženinega rojstva. To pa jima je preprečil 27. september tega leta, ko je Jožetu umrla žena Vida. Od tega dne dalje pa je začela zelo hitro napredovati tudi njegova bolezen, ki ga je premagala 11. septembra v slovenjgraški bolnišnici.

Splošni bolnišnici Slovenj Gradec ter vsem, ki ste nam v teh zadnjih trenutkih stali ob strani, se žalujoci iskreno zahvaljujemo.

Nataša OSOJNIK

V SPOMIN

DR. STANKO STOPORKO

23. novembra 2000

Šest let na tvojem grobu svečke že goriyo,
v žalostnih očeh pa solze se iskrijo.
V naših prsih bolečina je skeleča,
saj v grob s teboj odšla za vedno je tudi naša sreča.
Hiša prazna brez tebe sedaj samuje,
žalost z nami v njej praznina ostaja!

V spomin vsi tvoji, katerim si razdal vso svojo ljubezen.

Hvala tudi vsem, ki ohranjate njegov spomin...

žena Dora

ČAR GOZDA

Kadar stopiš v gozd
se mu prikloni,
svoje telo na deblo nasloni,
da začuti tvojo bližino
in ljubezen.

Ves je veličasten,
skrivnosten.
Potrpežljivo in ustrezljivo
sprejema te v svoje
zeleno naračje.

Podarja mir.
Poklanja svojo senco.
V njegovih solzah smolnatih
je stih, skrita misel
in smisel življenja.

Še bo tu,
ko ti zvon zapoje
poslednjo pesem.
Nad tihim grobom zašumi
in pošilja večno ti ljubezen

Berta RUPČIČ

SPOMIN NA RAJNE

VIKTOR LEVOVNIK

V pozni jeseni, ko nas veneče listje in cvetje v naravi močno opominja na minljivost življenja, na smrt, posvečamo poseben dan spominom na mrtve. Cerkev je ta dan imenovala dan vernih duš. Kot cerkveni praznik oziroma spominski dan na mrtve cerkev omenja od 10 stoletja dalje. Cerkev je s tem dnevom združila spominske dneve na mrtve, ki so jih pogani po svojem izročilu obhajali ob različnih dneh v letu.

Stari Rimljani so zapustili na naših tleh mnogo sledov svojih verovanj, šeg in navad. Spominski dan na mrtve so imenovali Parentalia. Na ta dan so nosili svojim pokojnim na grobove vino in jedila ter jim darovali cvetje.

Stari Grki so svoj praznik imenovali Anthesteria. Verovali so, da mrtvi v tem času obiščejo svoja nekdanja bivališča, zato jim je vsaka družina doma na mizi pripravila jedi in pijačo. Tri dni jih je gostila, tretji dan pa so jih rotili, naj spet odidejo z obrednim pozivom: "Thyrase keres uk et Anthesteria", kar pomeni: "Pojdite ven duhovi, dnevi mrtvih so pri kraju!"

Pri nas je spominski dan na mrtve tudi dan vseh svetih. Tudi mi bomo letos, kot vsako leto okrasili grobove in pokojnim prižgali sveče v spomin. V spomin si bomo priklicali drag obraz matere ali očeta, žene, dekleta, s katerim smo nekoč stopali po cesti življenja.

vir: Dr. Pavle Zablatnik

CRPOV CELOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA IN OBNOVA VASI

PETER CESAR inž. gozdarstva, član projektnega sveta CRPOV

Prebivalstvo Slovenije je v stoletjih dela in vztrajanja na sončni strani Alp izoblikovalo in ohranilo pokrajino, ki je zaradi svoje reliefne raznolikosti in pestrih podnebnih razmer izjemno lepa in neponovljiva. Civilizacija in vsesplošni napredek sta marsikje moteče posegla na naše podeželje in ga nehote estetsko uničevala ter siromašila. Ljudje so se odseljevali v mesta, kmetije so tudi propadale, v veliki meri so gradili z okoljem arhitekturno neskladne objekte.

Danes se je strategija razvoja podeželja menjala, s ciljem zaščite slovenskega podeželja in vasi, njenega nadaljnjega skladnega razvoja, ohranjanja in vzdrževanja kulturne krajine, varovanja kmetijskih površin ter ohranjanja pestrosti krajine.

Vse to narekuje okolju prijaznejše kmetovanje, ob skladnem odnosu med človekom in naravo. Uresničevanje teh ciljev je tudi glavni namen programa CRPOV - Celostni razvoj podeželja in obnova vasi, ki poteka pod okriljem Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP). Osnovno izhodišče programa CRPOV je izkoristiti priložnost podeželja, ki jo s svojo pestro krajino daje in vsaj delno popraviti krivice storjene podeželju v preteklosti, vzpodbuditi zainteresiranost za skupno stvar, prebuditi apatičnost in dvigniti samozavest podeželanov, kar je predpogoj za uspešno sodelovanje in resnično medsebojno korist pri iskanju rešitev varovanja in razvoja izbranega podeželja in vasi.

Izsiljene spremembe v arhitekturi krajine in stavb grobo posegajo v občutljivo uravnoteženo in skozi tisočletja preverjeno okolje in mikro ambiente. Vse to je posledica vztrajanja pri raznovrstnih normah in standardih po mestni podobi. Nad njimi bdi cela vrsta inšpekcij in služb, ali pa jih po drugi strani vsiljuje masa stokovnjakov, ki je bila naučena na nek standardni način razmišljanja in tega ne more ali noče spreminjati. Podeželje se tudi arhitekturno ne sme primerjati z mestom, ampak mora izkoristiti in ohraniti svojo tradicijo v oblikovanju in postavitvi objektov ter celotnem oblikovanju krajine podeželja in načina življenja v njej.

CRPOV je v Sloveniji že močno prisotna dejavnost za varovanje in razvoj podeželja in vasi, je dejavnost začeta v letih 1991/1992 in je za tako dolgo pozabljeno podeželje in vas najboljša pot do učinkovitega razmišljanja o njihovi lastni razvojni usodi, predvsem pa ponudba pomoči za samopomoč.

Kljub ekološkim posledicam masovne proizvodnje hrane in prej naštetih pomankljivosti, ostajata podeželje in vas od mesta prijaznejše okolje za bivanje in ustvarjanje.

PVS (Primestna vaška skupnost) - Sele - Vrhe v projektu CRPOV

Svet mestne občine Slovenj Gradec je na svoji seji 25. 5. 1999 sprejel sklep o imenovanju projektnega sveta za izdelavo razvojnega projekta CRPOV na področju PVS Sele-Vrhe. Na javnem razpisu izbrani koordinator vseh aktivnosti v okviru programa CRPOV je podjetje NEGOJ d.o.o. iz Slovenj Gradca, pod vodstvom g. Marije Praznik. Poleg vodje projekta in predstavnikov krajanov, so v projektne svet vključeni še: predstavnik Urada župana, predstavnik Kmetijske pospeševalne službe, predstavnik za prostorsko načrtovanje in urejanje naselij, vodja Podjetniškega centra Slovenj Gradec, predstavnik Turističnega društva Slovenj Gradec, predsednik PVS Sele-Vrhe, predstavnik Koroškega pokrajinskega muzeja in predstavnik gozdarstva.

Skupen cilj projekta CRPOV je v okviru projektnega sveta (izvedbeni odbor) in skupaj s prebivalci območja pripraviti takšen razvojni program, ki bo na podlagi vizije razvoja, opredeljenih posameznih razvojnih ciljev in

strateških projektov, opredelil možnosti za uspešnejši gospodarski razvoj območja in višjo kvaliteto življenja tudi na področju duhovnih dobrin, prav tako pa predvidel urejanje infrastrukturnih objektov in dejavnosti ter ob tem upošteval varovanje okolja in ambientalnih značilnosti tega podeželskega prostora, z vsem tem pa tudi ohranjanje poseljenosti prostora in postopno izboljšanje standarda prebivalcev.

Operativni cilji projekta, izhajajoč iz namena projekta CRPOV so:

1. aktivna vključitev čim večjega števila prebivalcev v izdelavo in kasnejšo realizacijo razvojnega programa,
2. analiza razvojnih potencialov,
3. izdelava celovitega razvojnega programa območja,
4. izvedba usposabljanj zainteresiranih posameznikov za razvoj perspektivnih dejavnosti,
5. individualno svetovanje zainteresiranim posameznikom pri preverjanju ali iskanju podjetniške ideje,
6. priprava načrta za uresničevanje zastavljenih ciljev (predlogi izvedbenih projektov, prioritete).

Razvojni projekt CRPOV ima štiri faze dela:

Pripravo in uvajanje projektne skupine ter prebivalcev

Za vse, ki smo se vključili v projekt je bil to nek nov način dela, nov način razmišljanja o podeželju in iskanje novih možnosti za glavno ali dodatno dejavnost na kmetijah in s tem zagotovitev pogojev za boljši standard ljudi na podeželju.

Analiza stanja

V okviru te faze, ki je v bistvu priprava podlag za nadaljnje delo, smo zbrali, uredili in vrednotili vse razpoložljive informacije o območju izvajanja projekta CRPOV. Skušali smo pripraviti čim bolj celovit pregled življenja, dela in dogajanj na tem območju v preteklosti.

Razvojne usmeritve

Delo smo v skladu s metodologijo razvojnih projektov CRPOV nadaljevali na posameznih delovnih področjih oz. prostorih ter pri tem upoštevali vsebine

področij dela, ki se zahtevajo v sami metodologiji. Delo je potekalo v projektne skupine in v različnih načinih sodelovanja prebivalcev tega območja. Skupno smo oblikovali razvojno vizijo območja, s katero smo:

- opredelili dejavnosti, s katerimi se bodo prebivalci preživljali tako, da bo zagotovljen ustrezen nivo življenjskega standarda,
- definirali željeno stanje infrastrukture,
- opredelili vlogo in pomen območja predvsem v povezavi s sosednjimi območji,
- ugotovili, kako prebivalci želijo živeti v prihodnosti, predvsem z vidika družabnosti, kulturnega udejstvovanja ipd.

Razvojno načrtovanje in predlogi izvedbenih projektov

Končni rezultat te faze so predlogi projektov in aktivnosti za uresničevanje zastavljenega dolgoročnega programa razvoja. Določene so prioritete izvedbenih projektov oz. vrstni red njihovega izvajanja.

(Povzeto po gradivu za člane projektnega sveta CRPOV, NEGOJ d.o.o.)

V dobrem letu dni izvajanja projekta CRPOV je bilo opravljenega veliko dela, tako da imamo danes že izdelan skupen razvojni program za PVS Sele-Vrhe in načrt uresničevanja razvojnega programa. Prvi zainteresirani krajanji za uvajanje različnih dopolnilnih dejavnosti na kmetiji so že sredi leta oddali idejne projekte in vloge za sofinanciranje dejavnosti s strani države oz. MKGP. Izvedena so bila predavanja s področja kmetijstva in gozdarstva, predavanje o vzgoji lončnic in urejanosti kmečkih poslopij, ocenjevanje domačega kruha, žganja in kisa, ocenjevanje urejenosti kmečkih dvorišč ter zunanje podobe stavb, razpisan je bil natečaj za izviren turistični spominek kraja. Pripravljene so idejne trase pohodnih in sprehajalnih poti, na katerih bodo popotniki skozi pestro pokrajino spoznavali kulturno zgodovinske objekte, naravne znamenitosti kraja, kmetije in prijazne doma-

čine, okužali kulinarične posebnosti in turistično ponudbo kraja.

Na enem izmed mnogih sestankov projektnega sveta CRPOV je bila podana tudi pobuda o ustanovitvi turističnega društva na področju PVS Sele-Vrhe. Tako je novo ustanovljeno društvo dobilo ime iz začetnic imena cerkva na tem območju Miklavž, Urban, Rok, Neža - "MURN", od katerih ima vsaka svojo posebnost ali legendo o nastanku. Čeprav turistično društvo MURN še nima veliko članov, pa je v mesecu septembru že uspešno spravilo pod streho svoj prvi, velik in zahteven projekt.

SREČANJE Z RIMLJANI

Velika večina ljudi iz ožje in širše okolice je že slišala za rimsko naselbino Colatio, današnji Stari trg, na kar nas spominjajo ostanki te naselbine ob cesti proti Selam. Od tu naprej je pred okrog dva tisoč leti pot vodila Rimljane preko Sel di Virunuma na Gospo-svetskem polju ter dalje po provinci Norik. In prav ta rimska cesta je bila povod za naše srečanje z Rimljani. Tokrat so se v Rimljane oblekli člani turističnega društva in številni domačini, ki jim je zado-sti dremanja in vsakdanjosti.

Rimski tabor je bil postavljen na Pežlovem vrhu, od koder je lep razgled po Mislinjski dolini, na Koroško, na mogočno Uršljo s Peco v ozadju in na razpotegnje-no Pohorje. Osrednji prostor za rimsko palisado s stražnim stol-pom je bil namenjen urjenju mla-dih vojakov-legionarjev in konje-nikov za nove bitke, ob robu so bili postavljeni šotori za vojake, rimska kopalnica, za utrjene vojščake je skrbela maserka, za konje kovač, vsi skupaj pa so se predajali čarom trebušne plesalke ter spretnosti in pogumu požiral-ca ognja in njegove spremljeval-ke. Seveda pa ni šlo brez rimske elite, ki je imela svoj prostor za bogato obloženo mizo pod večjim šotorom in bila obkrožena z brhki-mi Rimljankami, ki so jim stregle in jih razvajale. Vse skupaj je nad-zoroval resen, visokorasel, temno-polti rimski poveljnik v živo rdeči toggi, s svojo telesno stražo ob boku.

To je bila prva velika prireditev v organizaciji turističnega društva MURN. Vsem zanesenjakom je dala še več optimizma in delovne zagnanosti, tako da se bomo Na Selah, Vrhah in Gmajni še večkrat srečali z Rimljani, kramljali na Meškovih večerih, ličkali koruzo, plesali na skednju, v soju sveč in bakel hodili k polnočnicam k Sv. Neži ter še mnogo drugega, kar je v programu Turističnega društva MURN in projektnega sveta CRPOV.

Rimska konjenica na Pežlovem vrhu.

Rimski poveljnik s stražarjem.

Ne le požira, tudi bruha ogenj.

Priprave na boj.

Podajanje gorečih bakel mimo brkov poglavarja.

Kdo mu ne bi zavidal?

Konjenik z rimsko plesalko.

GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC

Vorančev trg 1
2380 Slovenj Gradec
Telefon, nc: 0602 43 332
Faks: 0602 42 684
E-mail: gozd.slg@gg-sg.si

T R G O V I N A

LES

SPECIALIZIRANA TRGOVINA
ZA OSKRBO GOZDARSTVA

NOVO

TRAKTOR UNIVERSAL

V naši gozdarski trgovini LES v Slovenj Gradcu in Radljah vam nudimo vse, kar potrebujete za delo v gozdu: vso gozdarsko orodje in opremo za posek in spravilo lesa, kolesne verige za traktor ali tovornjak, zaščitna sredstva in oblačila za gozdarje, kosilnice in motorne kose, škarje za živo mejo, motokultivatorje in še vse ostalo za delo v gozdu in na vrtu, itd...

Oglasite se pri nas.

SLOVENJ GRADEC, Cesta na Štībuh 1
Telefon 0602/501 620, faks 0602/42 684
RADLJE (Dvorec), Koroška cesta 68
Telefon 0602/71 423, faks 0602/71 239

**Pri nakupu nudimo
5% popust
in darilo
za vse tipe traktorjev**

- brezplačni tehnični pregled
- osnovno zavarovanje
- avtomatsko vlečno kljuko

S E R V I S

- vzdrževanje vseh vrst tovornih vozil z nadgradnjami,
- montažo in vzdrževanje hidravličnih dvigal (pooblaščen servis Palfinger),
- izvajanje meritev tlakov in nastavitve varnostnih ventilov,
- demontažo in montažo avtoplaščev osebnih in tovornih vozil,
- vzdrževanje in popravilo gradbene mehanizacije,
- **vzdrževanje in popravilo kmetijske mehanizacije (pooblaščen servis Universal),**
- montažo in popravilo gozdarskih vitlov,
- montažo snežnih plugov.

Če ste lastnik tovornega vozila, gradbenega ali kmetijskega stroja, potem prav gotovo potrebujete nekoga, ki vam bo pomagal skrbeti zanj. S svojimi dolgoletnimi izkušnjami in usposobljenimi delavci vam nudimo

Obiščite nas ali pokličite za dodatne informacije!

Pameče 151, 2380 Slovenj Gradec
Telefon 0602 42 061, Faks 0602 42 170